

Stockholms
stad

Bilaga 10

Ansökan om
budgetjusteringar för
särskilda ändamål

Sammanställning nämndens ansökningar

Budgetjusteringar för driftåtgärder

Fliknamn	Projektnamn	Belopp
Lokala åtgärdsprogram, vatten	Underlag för att stärka de biologiska värdena inom grundområdena runt Årsta holmar.	0,4
Biologisk mångfald	Genomförande av insatser som ska gynna den biologiska mångfalden i enlighet med stad:	1,0
Högtider och evenemangsdagar	Klicka här för att ange text.	0
Vård- och omsorgsboenden	Klicka här för att ange text.	0
Grupp-, service-, stödbostäder	Klicka här för att ange text.	0
Avveckling omstrukturering	Klicka här för att ange text.	0
Kommunalt bostadsbidrag		0
Kapitalkostnader		0
Demokrati och MR	Klicka här för att ange text.	0
Övriga ansökningar drift	Klicka här för att ange text.	0
Nämndens totalt ansökta budgetjusteringar för driftåtgärder		1,4

Budgetjusteringar för investeringsåtgärder

Fliknamn	Projektnamn	Belopp
Klimatinvesteringar (biokol)	Anläggande av växtbäddar med biokol	2,0
Klimatinvesteringar (Mariatorg)	Renovering av befintliga växtbäddar för träd med biokol samt utbyte till genomsläppligt ma	2,0
Klimatinvesteringar (Trädför)	Trädförnyelse.	4,0
Klimatinvesteringar (LED1)	Armaturbyte LED Alsnögatan	0,8
Klimatinvesteringar (LED2)	Armaturbyte LED Förskola 1	0,8
Klimatinvesteringar (LED3)	Armaturbyte LED Förskola 2	0,8
Trygghetsinvesteringar	Klicka här för att ange text.	0
Lokala åtgärdsprogram, vatten	Underlag för att stärka de biologiska värdena inom grundområdena runt Årsta holmar.	0
Biologisk mångfald	Genomförande av insatser som ska gynna den biologiska mångfalden i enlighet med stad:	0
Naturresevat	Klicka här för att ange text.	0
Stockholm vid vattnet	Klicka här för att ange text.	0
Parklekar	Klicka här för att ange text.	0
Skötsel i egen regi	Klicka här för att ange text.	0
Större investeringar i parkmark	Åtgärd av markerodering vid Sickla Udde.	2,5
Övriga ansökningar investering	Inventarier till nystartad gruppbostad och nystartad förskola och inventarier i samband me	5,0
Nämndens totalt ansökta budgetjusteringar för investeringsåtgärder		17,9

Lokalt åtgärdsprogram för vattenförekomster (drift och investeringar)

Samtliga nämnder kan ansöka om budgetjustering för genomförande av de åtgärder som föreslås i de lokala åtgärdsprogrammen eller andra relevanta åtgärder som bidrar till att uppnå det övergripande målet om god vattenstatus.

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Roll:

Avdelningschef

Telefon:

08-508 12 230

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Namn på projekt:

Underlag för att stärka de biologiska värdena inom grundområdena runt Årsta holmar.

Ansökan avser:

Driftmedel

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

0,4

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Projektet avser att inventera de biologiska värdena i grund- och strandzonen runt Årsta holmar med fokus på fiskar samt kartlägga bottenförhållandena. Underlaget behövs för att vidare utveckla förutsättningarna för fiskföryngring i området. I samband med att Årstaskogens naturreservat utvidgades under 2022 har en reviderad skötselplan tagits fram som innebär att det går att genomföra åtgärder för att förbättra för fiskföryngring, efter särskild detaljerad skötselplan. Syftet med aktuellt projekt är att ta fram underlag för en detaljerad skötselplan samt tydliggöra hur området kring Årsta holmar kan utvecklas för fiskföryngring med hänsyn till bevarande av befintliga naturvärden och förekommande arter. Målet på sikt är utveckla grundområdena runt Årsta holmar för att gynna det akvatiska ekosystemet och möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Förutom projektets fokus på fisklivet, kommer även en inventering av fågellivet genomföras då fåglarna är särskilt skyddade på holmarna och att många av fågelarterna är knutna till strand- och vattenmiljön.

1.2 Koppling till handlingsplan för god vattenstatus eller lokalt åtgärdsprogram för vattenförekomst

I det lokala åtgärdsprogrammet (LÅP) för Årstaviken lyfts vikten av att bevara och återskapa naturliga grunda stränder för att förbättra förhållandena för fiskfaunan. Ett provfiske i Årstaviken utfördes år 2022. Med tanke på den påverkan som sker från Årstavikens tillrinningsområde och de morfologiska förändringar av grunda områden, närområden runt sjön och svämplanets struktur och funktion (VISS 2022) bedömdes Årstavikens fiskbestånd till måttlig ekologisk status. Vid bedömningen av den ekologiska statusen togs även hänsyn till abborrens jämförelsevis dåliga kondition och ett ökat karpfiskbestånd jämfört med tidigare provfisken. <https://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/tema/vatten/provfiske/Provfiske-Brunnsviken-Magelungen-%C3%85rstaviken-2022.pdf>

För området runt Årsta holmar finns det potential att utveckla livsmiljöerna för fisk, vilket framgår av åtgärd A13 och A16 enligt LÅP Årstaviken. Södermalms stadsdelsförvaltning har fört vidare dialog med Miljöförvaltningen (förvaltare av reservatet, ekolog och LÅP-projektledare) och Idrottsförvaltningen (fiskerikonsulent) om hur åtgärder kan genomföras för att gynna vattenlevande djur och växter som idag påverkas av erosion till följd av båttrafiken i området, samtidigt som befintliga naturvärden bevaras. Som en utveckling av föreslagna åtgärder enligt LÅP har möjligheten att genomföra åtgärder för att öka utbredningen av vass och vattenvegetation inom de befintliga grundområdena diskuteras genom att eventuellt anlägga revstukturer på öns östra sida och begränsa båttrafiken på öns norra sida.

1.3 Effekter på vattenstatus

Fyll i under de rubriker som är relevanta för ansökan. Effekten ska vara mätbar, och det är därför viktigt att så långt det är möjligt ha ett startmått så att den totala effekten kan beräknas. Finns ingen data behöver anledning anges samt beskrivning ges hur utsläppseffekten eller förbättringarna ska redovisas. Ett exempel kan vara att bedöma hur stor utsläppsminskningen av fosfor är.

.Den åtgärd som nämnden ansöker medel för är en förutsättning för att kunna genomföra en balanserad insats vid Årsta holmar som kan gynna fisk- och fågellivet. I det lokala åtgärdsprogrammet för Årstaviken framgår att den fysiska livsmiljön i Årstaviken är påverkad genom att det förekommer utfyllda stränder, hårdgjorda ytor samt att bottenområdet har påverkats av artificiella strukturer och muddringar. Den ändrade livsmiljön påverkar möjligheten för växter och djur att sprida sig från vattenområdet till omgivande landmiljöer. Aktuell ansökan avser utredningar inför vidare åtgärder. När åtgärder genomförs i ett senare skede kan effekten följas upp genom miljöövervakning av markofyter, fisk och bottenfauna som ingår i ekologisk status.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

1.4 Andra nyttor

Beskriv andra miljönyttor, effekter på trygghet, social hållbarhet etc.

Den sökta insatsen kommer i förlängningen leda till att den biologiska mångfalden ökar samt bidra till ett rikt friluftsliv.

1.5 Nya arbetssätt eller innovation

Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.

Projektet avser att kartlägga förutsättningarna för att förstärka värdena för det vattenlevande ekosystemet runt Årsta holmar som skyddas som naturreservat. Den skötselplan som avses att tas fram baserat på framtaget underlag kommer vara den första specifika skötselplanen för grund- och vattenområden för att gynna fisk i Stockholm.

Skötselplanen kommer att visa om det är lämpligt att förstärka området genom att anlägga revstrukturer för att minska erosionen i området. Inom forskningsprojektet MASSA har Årsta holmar identifierats som ett område där revstrukturer kan anläggas för att förstärka och skydda de ekologiska funktionerna och livsmiljöerna. Området beskrivs som en akvatisk oas, en naturupplevelse i staden på respektfullt avstånd. Årsta holmar är en unik plats för Stockholm med sin förhållandevis otillgängliga och orörda karaktär, trots den direkta närheten till storstaden. Det gör att området blir synnerligen värdefullt som lek- och uppväxtmiljö för fiskar, om än påverkat både av t.ex. svall och båttrafik. Se MASSA Prototyper (Gaia arkitektur) <https://gaiaark.se/massa-prototyper/>.

Arbets sättet förutsätter nära samverkan mellan Södermalms stadsdelsförvaltning ansvariga för skötseln av Årsta holmar, Miljöförvaltningen som har tillsyn över reservatet, Miljöförvaltning som arbetar med lokala åtgärdsprogram och god vattenstatus samt Idrottsförvaltningen som arbetar med fiskevård.

1.6 Uppföljning och utvärdering

Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.

Uppföljning och utvärdering av genomförd insats (ramtagande av underlag) kommer att ske i slutet av år 2024 samt avrapporteras i verksamhetsberättelsen 2024.

2. Tidplan

Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning. Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.

Framtagande av underlaget kommer, under förutsättning att medel erhålls, att tas fram under 2024.

3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering

Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.

Den totala kostnaden för det aktuella projektet uppskattas till 0,4 mnkr. Ingen medfinansiering är planerad.

4. Påverkan på framtida driftkostnader

Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.

Projektet kommer eventuellt i förlängningen bidra till ökad driftkostnad, till exempel i form av röjning av vass i anslutning till holmarna.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

5. Projektansökan har stämts av med styrgruppen för god vattenstatus

Klicka här för att ange text.

4.1 Eventuell kommentar från styrgruppen för god vattenstatus

Klicka här för att ange text.

6. Övriga upplysningar

Reservatstillstånd för inventeringen kan behövas. Strandskyddsdispens och anmälan av vattenverksamhet kan

7. Bilagor

Klicka här för att ange text.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

Biologisk mångfald - drift och investering

Stadsdelsnämnderna kan söka investeringsmedel för åtgärder som bidrar till genomförande av de stadsdelsvisa åtgärdsförslag för biologisk mångfald.

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Roll:

Avdelningschef

Telefon:

08-508 12 230

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Namn på projekt:

Genomförande av insatser som ska gynna den biologiska mångfalden i enlighet med stadsdelsvist

Ansökan avser:

Driftmedel

Sökt belopp (mnkr):

Avrundat till närmsta hundratusental.

1

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Projektets mål och syfte utgörs av följande åtgärder: Anläggande av ytor med höggräs/äng. Utplacering av fler boplatser för bin, fjärilar, fladdermöss eller vedlevande insekter. Komplettering av växter i planteringar på utvalda platser som lockar till sig pollinatörer. Anläggande av ytor med höggräs/äng: Anläggandet av höggräs/ängsytor i parkerna gynnar viktiga pollinatörer såsom bin och fjärilar samt skapar spridningsvägar för dessa. Pollinatörerna utgör viktiga komponenter för att erhålla ett robust ekosystem i staden. Anlägga boplatser för exempelvis bin: Boplatser för bin hjälper till att stimulera den biologiska mångfalden i staden. Genom att locka bin till boplatserna tar man tillvara en viktig ekosystemtjänst, pollinering, som i dagsläget anses som hotad på ett flertal ställen. Komplettera planteringar med växter som lockar till sig pollinatörer på utvalda platser inom stadsdelsområdet: Genom att komplettera planteringar på utvalda platser med växter som lockar till sig pollinatörer utökas förutsättningarna för pollinering som är en viktig ekosystemtjänst. Med genomtänkt planering av dessa planteringar kan blomningstiden förlängas.

1.2 Koppling till stadsdelsvist åtgärdsförslag för biologisk mångfald

Beskriv koppling till stadsdelsvist åtgärdsförslag för biologisk mångfald och var åtgärden ligger. Bifoga gärna kartbild.

Åtgärderna är i linje med de åtgärder som framkommer i Stadsdelsvist åtgärdsförslag för biologisk mångfald (innerstaden) gällande Södermalms stadsdelsområde. De exakta placeringarna av ovan beskrivna insatser kommer att tas fram inför åtgärd 2024 och vara i enlighet med åtgärdsförslaget.

1.3 Andra nyttor

<i>Beskriv andra miljönyttor som klimat, effekter på trygghet, social hållbarhet etc.</i>
Projekts övriga miljönyttor utgörs exempelvis av att skapa intresse och kunskap om betydelsen av biologisk mångfald hos allmänheten. Åtgärderna bidrar även till fler blommande ytor i stadsdelsområdets parker.
1.4 Nya arbetssätt eller innovation
<i>Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.</i>
1.5 Uppföljning och utvärdering
<i>Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.</i>
Utvärdering av projektet redovisas i samband med verksamhetsberättelsen för 2024.
2. Tidplan
<i>Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning. Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.</i>
Insatserna genomförs under 2024.
3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering
<i>Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.</i>
Den totala kostnaden för de olika insatserna beräknas uppgå till 1,0 mnkr. Ingen medfinansiering är planerad.
4. Påverkan på framtida driftkostnader
<i>Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.</i>
Förvaltningen bedömer att insatserna marginellt kan innebära en ökad driftkostnad, exempelvis tillskapande av boplatser för insekter. Vad gäller tillskapande av högräs/äng kan detta innebära minskad driftkostnad.
5. Projektansökan har stämts av med naturmiljöenheten på miljöförvaltningen
Klicka här för att ange text.
5.1 Eventuell kommentar från naturmiljöenheten
Klicka här för att ange text.
6. Övriga upplysningar
Klicka här för att ange text.
Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker
7. Bilagor
Klicka här för att ange text.
Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:

Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:

klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Roll:

Avdelningschef

Telefon:

08-508 12 230

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Namn på projekt:

Anläggande av växtbäddar med biokol

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

2

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Projektets primära mål/syfte: Genom att tillföra nya växtbäddar med biokol för parkträd, perennplanteringar och buskage, bidrar förvaltningen till att minska koldioxidhalten i atmosfären eftersom biokolet tjänar som koldioxidfälla. Vid ett eventuellt utbyte av växtmaterial vid platserna beaktas möjligheten att utveckla den biologiska mångfalden vid val av växter. Projektets sekundära mål/syfte: Biokol är ett jordförbättringsmedel som håller vatten, luft och näring i jorden och ger därmed förbättrad tillväxt till växterna. Dessutom bidrar växtbäddarna till att fördröja dagvatten vid skyfall.

1.2 Koppling till relevant styrdokument

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023: Kapitel 7 - Klimatpositiv stad senast 2040 (se avsnitt om biokol).

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Genom att använda biokol i växtbäddarna låser man även ned kol i marken – en så kallad kolsänka. Det är ett enkelt sätt att bidra till att motverka klimatförändringarna. För mer information om biokol och tekniska lösningar i samband med trädplanteringar finns mer information på stadens hemsida: <https://parker.stockholm/vaxter-djur/trad/vaxtbaddar/>. Under året planerar förvaltningen att anlägga biokolsbäddar på ett antal olika platser inom stadsdelsområdet. Vid de platser där förvaltningen planerar att anlägga växtbäddar med biokol, gör förvaltningen bedömningar angående sårbarhet vid skyfall samt risk för hög solinstrålning och temperatur. Detta utöver biokolsbäddarnas primära syfte som är att binda koldioxid i luften.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.

Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.

FÖRE investering: - EFTER investering: Vår beräkningsmodell har tagits fram utifrån stadsdelsförvaltningens motsvarande insatser 2019 med hjälp av trafikkontoret. Åtgärden för 2019 innebär ett minskat utsläpp med 21 ton CO2-ekvivalenter. Detta genom att 33,75 kubikmeter ren biokol lades ut (20% inblandning i jorden), detta med en investeringsbudget på 1,2 mnkr. Översatt till årets medelsansökan för 2023, på 2,0 mnkr, uppskattas ett minskat utsläpp av CO2-ekvivalenter med cirka 30-35 ton.

1.5 Andra nyttor

Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.

Biokol är kol som görs av till exempel kvistar och grenar, och används vid odling. I Stockholms stad används biokol i växtbäddar för träd och andra växter. Biokol har blandats i odlingsjord i tusentals år för att få träd och andra växter att må bättre. Biokolet suger likt en tvättsvamp upp vatten, näring och luft som annars hade gått förlorat. Trädets rötter kan sedan i sin tur ta upp det vatten och den näring som biokolen håller. Biokolet fungerar bra både vid nyplantering och vid renovering av växtbäddar.

1.6 Nya arbetssätt eller innovation

Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.

Stadsdelen har nu använt biokol vid lämpliga växtbäddar under flera år. Förvaltningen har goda erfarenheter av användandet av biokol. De växtbäddar som tidigare försetts med biokol har fallit väl ut och växtmaterial har etablerats enligt plan. Från att tidigare endast varit ett pilotprojekt i mindre skala tillämpar förvaltningen idag biokol som ett förstahandsval då nya växtbäddar ska anläggas.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

1.7 Uppföljning och utvärdering

Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.

Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

2. Tidplan

Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning.

Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.

Anläggandet av växtbäddarna, inklusive eventuellt utbyte av växtmaterial, ska genomföras under 2024.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering

Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.

Anläggande av biokolsbäddar inklusive eventuellt utbyte av växtmaterial samt garantiskötsel till en kostnad av 2,0 mnkr. Ingen medfinansiering eller inkomster planeras för detta projekt.

4. Påverkan på framtida driftkostnader

Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.

Anläggandet av växtbäddar med biokol förväntas minska driftkostnaderna eftersom växter och träd genom tillförsel av biokol blir mer livskraftiga och robusta.

5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion

Klimatanpassningsstrateg

5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion

Klicka här för att ange text.

6. Övriga upplysningar

Klicka här för att ange text.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

7. Bilagor

Klicka här för att ange text.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:

Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:

klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Roll:

Avdelningschef

Telefon:

08-508 12 230

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Namn på projekt:

Renovering av befintliga växtbäddar för träd med biokol samt utbyte till genomsläppligt markmaterial längs med den västra allén på Mariatorget.

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

2

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Under 2023 har Mariatorgets centrala delar rustats upp. Bland annat har befintliga grus- och gräsytor rustats upp. Renovering av växtbäddar för träd, ny belysning, renovering av planteringar samt utveckling av lekplatsen.

För en del av de utförda insatserna på Mariatorget har förvaltning sökt och erhållit klimtmedel som möjliggjort genomförandet 2023. Förvaltningen önskar att gå vidare med nästa etapp i projektet som innebär upprustning av den västra allén på Mariatorget. Insatsen innebär att befintliga växtbäddar för trädallén renoveras med biokol. Genom att tillföra trädallén på Mariatorget med nya växtbäddar med biokol för parkträd bidrar förvaltningen till att minska koldioxidhalten i atmosfären eftersom biokolet tjänar som koldioxidfälla. Vidare kommer enstaka nya träd att planteras i allén. Området kring Mariatorget utgörs av en av Södermalms stadsdelsområdes tydligaste lågpunkter enligt stadens "Skyfallskartering". Genom att tillföra den västra allé på Mariatorget genomsläppligt material omhändertas det lokala dagvattnet genom infiltration och fördröjning. Även biokolsbäddarna omhändertar dagvattnet (se bifogad bilaga). Detta minskar risken för att belasta befintligt dagvattennät samt minskar risken för översvämning i närområdet. Projektets sekundära mål/syfte: Biokol är ett jordförbättringsmedel som håller vatten, luft och näring i jorden och ger därmed förbättrad tillväxt till växterna.

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 och Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025.

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Genom att använda biokol i växtbäddarna låser man även ned kol i marken – en så kallad kolsänka. Det är ett enkelt sätt att bidra till att motverka klimatförändringarna. För mer information om biokol och tekniska lösningar i samband med trädplanteringar finns mer information på stadens hemsida:

<https://parker.stockholm/vaxterdjur/trad/vaxtbaddar/>.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.

Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.

FÖRE investering: - EFTER investering: Åtgärden innebär att cirka 6,8 kubikmeter rent biokol anläggs i parken (10 % inblandning i jorden). Detta motsvarar ett minskat utsläpp med cirka 4,2 ton CO2-ekvivalenter. Genom att tillföra Mariatorget genomsläppligt material för gräs- och gångytor omhändertas det lokala dagvattnet vilket minskar risken för översvämning i området.

1.5 Andra nyttor

Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.

Biokol är kol som görs av till exempel kvistar och grenar, och används vid odling. I Stockholms stad används biokol i växtbäddar för träd och andra växter. Biokol har blandats i odlingsjord i tusentals år för att få träd och andra växter att må bättre. Biokolet suger likten tvättsvamp upp vatten, näring och luft som annars hade gått förlorat. Trädets rötter kan sedan i sin tur ta upp det vatten och den näring som biokolen håller. Biokolet fungerar bra både vid nyplantering och vid renovering av växtbäddar. Träden bidrar till biologisk mångfald.

1.6 Nya arbetssätt eller innovation

Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.

Stadsdelen har nu använt biokol vid lämpliga växtbäddar under flera år. Förvaltningen har goda erfarenheter av användandet av biokol. De växtbäddar som tidigare försetts med biokol har fallit väl ut och växtmaterial har etablerats enligt plan. Från att tidigare endast varit ett pilotprojekt i mindre skala tillämpar förvaltningen idag biokol som ett förstahandsval då nya växtbäddar ska anläggas.

1.7 Uppföljning och utvärdering

Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.

Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.

2. Tidplan

Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning. Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.

Genomförandet av ovan beskrivna åtgärder planeras att genomföras under 2024.
3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering
<i>Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.</i>
Genomförandet av ovan beskrivna åtgärder uppgår till en kostnad av 2,0 mnkr.
4. Påverkan på framtida driftkostnader
<i>Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.</i>
Anläggandet av växtbäddar med biokol förväntas minska driftkostnaderna eftersom träd genom tillförsel av biokol blir mer livskraftiga och robusta.
5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion
Klimatanpassningsstrateg
5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion
Klicka här för att ange text.
6. Övriga upplysningar
Klicka här för att ange text.
Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker
7. Bilagor
Bilaga 1 Mariatorget, program för upprustning (samrådsversion), bilaga 2 Illustrationsplan till programmet, bilaga 3 karta över planerade klimatåtgärder, bilaga 4 Förkalkyl Mariatorget västra allén, bilaga 5 Typritning för biokolsbäddar.

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:

Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:

klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Roll:

Avdelningschef

Telefon:

08-508 12 230

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Namn på projekt:

Trädförnyelse.

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

4

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Projektets primära mål/syfte: Projektet har som målsättning att ersätta träd i stadsdelsområdets parker som dött. Träden är viktiga då de bland annat binder koldioxid från atmosfären samt bidrar till att sänka temperaturen vid värmeböljor. Dessutom bidrar träden och dess växtbäddar till omhändertagande av dagvatten i samband med skyfall. Projektets sekundära mål/syfte: Träden bidrar till biologisk mångfald.

1.2 Koppling till relevant styrdokument

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025, kapitel 3 om värmebölja.

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Samtliga nyplanterade träd kommer att försees med växtbäddar som är anpassade utifrån varje specifik plats. Där så är lämpligt används skelettjordar och/eller biokolsbäddar. Beträffande solinstrålning/hög temperatur gör förvaltningen bedömningar utifrån stadens framtagna värmekarta inför val av platser för trädplantering. I aktiviteten planeras även inventering av trädbeståndet att göras.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.

Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.

FÖRE:- EFTER: Uppskattningsvis binder varje träd mellan 10-40 kg koldioxid per år. Lufttemperaturen under ett träd uppskattas till någon grad lägre jämfört med en solbelyst plats en varm och solig sommardag. Strålningstemperaturen kan dock vara 30 °C lägre under trädet, vilket motsvarar en upplevd temperaturskillnad på 14 °C. Antalet träd som kan planteras för sökta belopp är beroende av plats och sort.

1.5 Andra nyttor

Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.

Se ovan punkt 1.1.

1.6 Nya arbetssätt eller innovation

Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.

1.7 Uppföljning och utvärdering

Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.

Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.

2. Tidplan

Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning. Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.

Inköp av träd och plantering ska genomföras under perioden mars-november 2024.

3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering

Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.

Inköp av träd och utplantering i tillhörande växtbädd samt garantiskötsel till en kostnad av 4,0 mnkr. Ingen medfinansiering eller inkomster planeras för detta projekt.

4. Påverkan på framtida driftkostnader

Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.

Projektet bedöms innebära något ökade driftkostnader för stadsdelsnämnden.

5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion

Klimatanpassningsstrategi

5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion

Klicka här för att ange text.

6. Övriga upplysningar

Förvaltningen har tagit fram ett antal trädvårdsplaner för utvalda parker inom stadsdelsområdet. Dessa planer utgör ett stöd i samband med val av trädsorter och utplacering. Förvaltningen önskar fortsätta det systematiska och välfungerande arbetet med trädfönyelsen inom stadsdelsområdets parker.

7. Bilagor

Klicka här för att ange text.

Klicka här för att fylla i ytterligare text om fältet ovan inte räcker

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:

Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:

klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Anna-Lena Albin

Roll:

Miljösamordnare

Telefon:

08-508 12 018

Epost:

anna-lena.albin@stockholm.se

Namn på projekt:

Armatyrbyte LED Alsnögatan

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

0,8

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Utbyte av äldre lysrörsarmaturer(T5) samt halogen lampor i lokalen på Alsnögatan där en daglig verksamhet bedriver sin verksamhet. Målet med detta är att minska energiförbrukningen och skapa kostnadseffektiva lokaler och förbättra inomhusmiljön. Utbytet kommer innebära att det blir en minskad energiförbrukning samt klimatpåverkan.

1.2 Koppling till relevant styrdokument

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Budget 2024, Miljöprogrammet

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Idag sitter det äldre lysrörsarmaturer med T5 lysrör samt halogenlampor i den dagliga verksamhetens lokaler som drar mycket energi. Genom att byta ut armaturerna kan man minska elförbrukningen med upp till 62%, Den totala årliga energiförbrukningen skulle reduceras med 17912 kWh vid installation av föreslagen belysningslösning.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.
Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.
Co2 besparing Före: 1311 kg/år Efter: 491 kg/år
kWh före: 28630 kWh Efter: 10718 kWh
1.5 Andra nyttor
Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.
1.6 Nya arbetssätt eller innovation
Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.
1.7 Uppföljning och utvärdering
Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.
Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.
2. Tidplan
Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning.
Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.
Byte av belysningsarmaturer kommer att ske under 2024.
3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering
Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.
Inköp av LED-armatur, montering av armaturen samt injustering av styrning. Ingen medfinansiering planeras för detta projekt.
4. Påverkan på framtida driftkostnader
Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.
Driftkostnader beräknas minska med de genomförda åtgärderna. I och med investeringen drar vi ned på både koldioxidutsläpp och elkostnader.
Kronor före: 45 809 kr/år Efter: 28 659 kr/år
5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion
Energicentrum
5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion
6. Övriga upplysningar
7. Bilagor

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:

Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:

klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Anna-Lena Albin

Roll:

Miljösamordnare

Telefon:

08-508 12 018

Epost:

anna-lena.albin@stockholm.se

Namn på projekt:

Armatyrbyte LED Förskola 1

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

0,8

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Utbyte av äldre T8 och T5 lysrörsarmaturer i förskolelokal. Målet med detta är att minska energiförbrukningen och skapa kostnadseffektiva lokaler och förbättra inomhusmiljön. Utbytet kommer innebära att det blir en minskad energiförbrukning samt klimatpåverkan.

1.2 Koppling till relevant styrdokument

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Budget 2024, Miljöprogrammet

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Idag sitter det äldre lysrörsarmaturer med T8 och T5 lysrör i förskolans lokaler som drar mycket energi. Genom att byta ut armaturerna till LED kan man minska elförbrukningen med upp till 50 %, Den totala årliga energiförbrukningen kan ha reducerats med 7806 kWh.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

<i>Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.</i>
<i>Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.</i>
Ungefärlig uträkning Co2 besparing Före: 875 kg/år Efter: 407 kg/år
Ungefärlig uträkning kWh före: 14582 kWh Efter: 6776 kWh
1.5 Andra nyttor
<i>Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.</i>
1.6 Nya arbetssätt eller innovation
<i>Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.</i>
1.7 Uppföljning och utvärdering
<i>Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.</i>
Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.
2. Tidplan
<i>Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning. Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.</i>
Byte av belysningsarmaturer kommer att ske under 2024.
3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering
<i>Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.</i>
Inköp av LED-armatur, montering av armaturen samt injustering av styrning. Ingen medfinansiering planeras för detta projekt.
4. Påverkan på framtida driftkostnader
<i>Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.</i>
Driftkostnader beräknas minska med de genomförda åtgärderna. I och med investeringen drar vi ned på både koldioxidutsläpp och elkostnader.
Ungefärlig uträkning Kronor före: 14584 kr/år Efter: 6770 kr/år
5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion
Energicentrum
5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion
6. Övriga upplysningar
Uträkningarna är ungefärliga, kommer räknas på nytt när en mer exakt offert inkommer.
7. Bilagor

Klimatinvesteringar - investering

Information om klimatinvesteringar finns på intranätet:
Klimatinvesteringsmedel - Stockholms stads intranät

Kontakt stadsledningskontoret:
klimatinvesteringar@stockholm.se

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Sökande nämnd:

Södermalms stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Anna-Lena Albin

Roll:

Miljösamordnare

Telefon:

08-508 12 018

Epost:

anna-lena.albin@stockholm.se

Namn på projekt:

Armaturbyte LED Förskola 2

Sökt belopp (mnkr)

Avrundat till närmsta hundratusental

0,8

1. Projektbeskrivning

Ansökan ska innehålla en tydlig beskrivning av den tänkta åtgärden med mål och syfte.

1.1 Projektets mål och syfte

Utbyte av äldre T8 och T5 lysrörsarmaturer i förskolelokal. Målet med detta är att minska energiförbrukningen och skapa kostnadseffektiva lokaler och förbättra inomhusmiljön. Utbytet kommer innebära att det blir en minskad energiförbrukning samt klimatpåverkan.

1.2 Koppling till relevant styrdokument

Ange koppling till Stockholms stads klimathandlingsplan 2020-2023 eller Stockholm stads handlingsplan för klimatanpassning 2022-2025

Budget 2024, Miljöprogrammet

1.3 Beskrivning av vald lösning med motivering

Idag sitter det äldre lysrörsarmaturer med T5 lysrör samt halogenlampor i den dagliga verksamhetens lokaler som drar mycket energi. Genom att byta ut armaturerna kan man minska elförbrukningen med upp till 74%, Den totala årliga energiförbrukningen skulle reduceras med 21977 kWh vid installation av föreslagen belysningslösning.

1.4 Beräkning av CO2-reduktion eller effekt av klimatanpassning

Om projektet avser ökad klimatnytta ska en kalkyl med beräkning av CO2-reduktion från energicentrum redovisas FÖRE och EFTER investeringen.
Om projektet avser klimatanpassning – beskriv den risk som åtgärden avser att avhjälpa eller minska och vilken effekt åtgärden förväntas få på den identifierade risken kopplat till de platsspecifika förutsättningarna.
Ungefärlig uträkning Co2 besparing Före: 1355 kg/år Efter: 349 kg/år
Ungefärlig uträkning kWh före: 29594 kWh Efter: 7617 kWh
1.5 Andra nyttor
Beskriv andra miljönyttor som biologisk mångfald, riskreducering, effekter på trygghet och social hållbarhet etc.
1.6 Nya arbetssätt eller innovation
Beskriv eventuella nya arbetssätt eller inslag av innovation i projektet.
1.7 Uppföljning och utvärdering
Beskriv hur och när uppföljningen och utvärderingen av insatsen ska göras.
Uppföljning görs i samband med verksamhetsberättelsen för 2024 där en sammanställning över vad som utförts under verksamhetsåret redovisas.
2. Tidplan
Ansökan ska innehålla en tidplan med insatsens genomförande från start till uppföljning och slutredovisning.
Insatsen ska vara genomförd under innevarande år.
Byte av belysningsarmaturer kommer att ske under 2024.
3. Beskrivning av utgifter och eventuell medfinansiering
Ansökan ska redovisa insatsens totala investering uppdelat på relevanta kostnadsposter. Eventuell egen medfinansiering redovisas och extern medfinansiering redovisas i förekommande fall. Om insatsen till del ska genomföras av annan nämnd eller bolagsstyrelse ska denna del specificeras.
Inköp av LED-armatur, montering av armaturen samt injustering av styrning. Ingen medfinansiering planeras för detta projekt.
4. Påverkan på framtida driftkostnader
Av ansökan ska det framgå om och/eller hur insatsen kan förväntas påverka nämndens eller annan nämnd/styrelses framtida driftutgifter/kostnader, inklusive kapitalkostnader.
Driftkostnader beräknas minska med de genomförda åtgärderna. I och med investeringen drar vi ned på både koldioxidutsläpp och elkostnader.
Ungefärlig uträkning Kronor före: 47351 kr/år Efter: 12188 kr/år
5. Projektansökan har stämts av med stödfunktion
Energicentrum
5.1 Eventuell kommentar från stödfunktion
6. Övriga upplysningar
Uträkningarna är ungefärliga, kommer räknas på nytt när en mer exakt offert inkommer.
7. Bilagor

Större investeringar i parkmark

För stadsdelsnämnder som har större investeringar i parkmark som inte ryms inom befintlig ram finns medel avsatta som stadsdelsnämnderna kan ansöka om.

Ansökan om budgetjustering i samband med:

Verksamhetsplan

Namn på projektet:

Åtgärd av markerodering vid Sickla Udde.

Nämnd:

Södermalm stadsdelsnämnd

Kontaktperson:

Andreas Evestedt

Epost:

andreas.evestedt@stockholm.se

Roll/Titel:

Avdelningschef

1. Information om projektet

1.1 Beskrivning av åtgärd

Denna ansökan avser insats under år 2024 och innebär att en systemhandling färdigställs och att ett framtagande av en bygghandling påbörjas inför kommande insats att åtgärda markeroderingar vid Sickla Udde. Projektet utförs i samverkan med trafikkontoret

1.2 Projektets syfte

Projektets primära syfte är att åtgärda de markeroderingar som finns vid Sickla Udde som bland annat påverkar parkmark i det aktuella området.

1.3 Projektets tidplan

Nedan redovisas en preliminär tidplan: 2024 (färdigställande av systemhandling och påbörjande av bygghandling), 2025 (färdigställande av bygghandling och upphandling av entreprenad), 2026 (utförande av entreprenad) och 2027 (utförande av entreprenad).

2. Projektets budget

2.1 Totalt belopp för denna ansökan:

Färdigställande av systemhandling

Påbörjande av bygghandling

2,5

1 000 000

1 500 000

2.2 Påverkan på framtida driftkostnader

Åtgärden förväntas minska driftkostnaderna då de påverkade ytorna efter insatsen kan underhållas på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt än vad som är möjligt under rådande situation.

3. Eventuella övriga upplysningar

En grov kostnadsuppskattning kommande år för projektet är enligt följande: 2025 (ca 2,0 mnkr - färdigställande av bygghandling och upphandling), 2026 (ca 20,0 mnkr - utförande av entreprenad) och 2027 (ca 20,0 mnkr - utförande av entreprenad)

Övriga ansökningar

Ansökan om budgetjustering i samband med:
Nämnd
Södermalm stadsdelsnämnd
Kontaktperson:
Annegret Wallin
Epost:
annegret.wallin@stockholm.se
Telefon:
08-50812023

Konta
Respe

1. Information om åtgärd
1.1 Ansökan avser
Inventarier till nystartad gruppbostad och nystartad förskola och inventarier i samband med återtagande av två vård- och omsorgsboende och upprustning av ett vård-och omsorgsboende.
1.2 Beskrivning av åtgärd
Inköp av inventarier till nystartade verksamheter och upprustning av tre vård- och omsorgsboenden
1.3 Åtgärdens syfte
Inventarier till nystartade verksamheter och upprustning av tre vård- och omsorgsboenden
1.4 Åtgärdens tidplan
2024
2. Ansökt belopp, avser kostnader för 2024
2.1 Totalt belopp för denna ansökan:
<i>Inventarier till nystartad gruppbostad</i>
<i>Inventarier till nystartad förskola</i>
<i>Inventarier till tre vård- och omsorgsboenden</i>
2.2 Beskrivning av åtgärdens budget
Klicka här för att ange text.
3. Eventuella övriga upplysningar

5,0 mnkr

1 000 000
1 000 000
3 000 000

iktperson vid stadsledningskontoret:
aktive nämndcontroller

[Summeras automatiskt]

Mariatorget

Program för upprustning

2022-01-14

INNEHÅLL

BAKGRUND

UPPDRAGET	03
MEDBORGARDIALOGEN	04
PARKENS HISTORIA 1700-1870	05
PARKENS HISTORIA 1880-1950	06
PARKENS STRUKTUR GENOM HISTORIEN	07
PARKENS HISTORIA BILDER 1880-1920	08
PARKENS HISTORIA BILDER 1820-1950	09
PARKENS HISTORIA 1950 - IDAG	10

PARKENS DELAR	11
PARKEN OCH KONSTEN	16

ANALYS

VEGETATION OCH OBJEKT	17
RUMSLIGHET OCH TRYGGHET	18
FRAMKOMLIGHET	19
HISTORISKA STRUKTURER OCH DAGENS MÅLPUNKTER	20

FÖRSLAG

ÖVERGRIPANDE FÖRÄDLING OCH NYA TILLÄGG	21
ILLUSTRATIONSPLAN	22
ENTRÉN MOT HORNSGATAN	23
KIOSKER OCH TORGHANDEL	24
ENTRÉN MOT SANKT PAULSGATAN OCH LEKPLATSEN	25
UTRUSTNING LEKPLATSEN	26
VÄXTMATERIAL	7
SITTMÖBLER	29
RÄCKEN OCH KANTER	30
PARKENS FÄRGSKALA	31
BELYSNING OCH DAGVATTEN	32

BILAGA

SKISSER I DIGITAL MODELL	33
--------------------------	----

Dokumentet 'Mariatorget - Program för upprustning' har tagits fram på uppdrag av Trafikkontoret, Stockholm stad genom Ewa Reuterbrand samt Södermalms stadsdelsförvaltning genom Karin Mehliis.

Arbetet har utförts av Tora Bärnarp, Therese Lemos och Camilla Doms, landskapsarkitekter på LAND Arkitektur.

Fotografen framsidan: Lennart Johansson
Illustrationer och fotografier: LAND Arkitektur om inget annat anges.

TEXT- OCH BILDKÄLLOR:

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag för Stockholms parker - Stadsmuseet 2020
Parkplan södermalm - Stockholms stad 2019
Historisk skylt (uppsatt i Parken) - Stockholm Stad 2016

Stockholms Parker - Bertil Asker 1986
Vårt gröna Stockholm - Bengt Edlund 2018
En liten vykortsbok om Mariatorget och dess historia - Peter Pluntky 2013
Örnis bilar - Carl Johan De Geer och Jan Lööv 2009

Stockholmskällan (<https://stockholmskallan.stockholm.se/sok/?q=mariatorget&map=true>)
Digitala Stadsmuseet (<https://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/archives/5004-Dokument-och-publikationer/?q=mariatorget>)
Pixabay (<https://pixabay.com/sv/>)
Wikipedia (<https://sv.wikipedia.org/wiki/Mariatorget>)

BAKGRUND

Uppdraget

Mariatorget är en av Södermalms viktigaste och mest omtyckta platser. En välbesökt prydnadspark med långa anor. Vissa delar av parken är välanvända och slits hårt, medan andra ligger lite i skymundan och är svåra att bruka. Därför ska parkens disposition ses över för att hitta bättre placering av sittplatser och vistelseytor. Gräs- och grusytor har behov av en grundläggande upprustning. Träd, buskar och planteringar bör ses över. Mariatorget är en välbevarad representant för Stockholms äldre parker och parkens historiska karaktär och övergripande struktur ska bevaras och förädlas. En medborgardialog har genomförts, där invånarna kunde tycka till om hur parken ska rustas. Svaren har beaktats i arbetet med att ta fram förslag för upprustningen.

PARKENS ROLL I STADEN

Mariatorget med sin centrala placering på Södermalm är en oas i stadsmiljön. Här bjuds på grönska, folkliv och ro. Parken fungerar som ett vardagsrum för invånarna på Södermalm och är en folkkär plats med gamla anor. I parken finns gräsytor för picknick, blomsterprakt och sittplatser samt en lekplats för de yngre barnen.

I den intilliggande parken Lilla Rosendal (i korsningen Sankt Paulsgatan/ Timmermansgatan) som är under uppbyggnad kommer det finnas flexibla ytor för lek och spring, blomsterprakt, picknickbord, pingis, sittplatser och vattenlek. Även Sankt Paulskyrkan och dess trädgård genomgår nu en omvandling och huserar snart verksamheter och café.

UR PARKPLAN SÖDERMALM - STOCKHOLMS STAD

Parkens storlek: 0,8 ha
Karaktär: Stadspark, historisk park
Innehåll: Parken kantas av stora lindar i alléer. I gräsyterna finns långa blomsterrabatter. Gångvägarna är av grus med friser av gatsten. I nordvästra hörnet finns en kiosk, en elnätstation och en stadstolett. I parken finns ett antal konstobjekt bland annat "Snölockan" och "Tjusningen" och "Tors Fiske". I alléerna finns grusytor som kan användas för boulespel.

Bevara:

- Parkens gestaltning och karaktär som finpark
- Sommarblommorna
- De infiltrerbara grönyterna
- De skuggande lövträden
- Fontänen

* Justerad årtgärd

Vårda:

- Gräsmattor komplementas och stängs av för återhämtning årligen eller vid behov *
- Återställa äldre träd som har utgått
- De blommande rabatterna

Utveckla:

- Ett program för hela parken som innefattar ny utformning av lek, sittplatser och planteringar samtidigt som man bevarar parkens stil och karaktär. Kopplingen till den planerade parken i Rosendal intill behöver också studeras.
- Fler sittplatser
- Utveckla växtligheten mot pollinatörsgynnande flora

UR KULTURHISTORISK VÄRDEBESKRIVNING - STADSMUSÉET

Mariatorget är en mycket välbevarad representant för Stockholms äldre stadsparker, tillkomna under sent 1800-tal. Trots senare omläggningar har parken bibehållit sin symmetriska form, äldre grönstrukturer, grusade gångar och därmed sin historiska karaktär.

Särskilt värdefulla delar och egenskaper:

- Parkens övergripande formella struktur och historiska karaktär
- Parkens räcken i järnsmide
- De grusade gångvägarna i alléerna
- De grusade gångvägarna i centralaxeln kantade med friser av storgatsten
- Klippta häckar
- Klippta gräsfält med färgrika blomsterplanteringar

Lindalléerna i form och art

- Paraplyalmarna
- Den helbladiga asken
- Prydnadsapeln
- Skulpturerna "Snölockan", "Tjusningen" och "Emmanuel Swedenborg"
- Fontändammen och skulpturgruppen "Tors fiske"
- Lekplatsen i karaktär, form och material
- Grusade vilplatser med parksoffor

BAKGRUND

Medborgardialogen

Under sommaren 2021 genomfördes en medborgardialog där alla som ville kunde tycka till om parken idag och vad man önskar framöver. Sammanlagt deltog 747 personer i dialogen som pågick mellan den 26 juni till 31 augusti 2021.

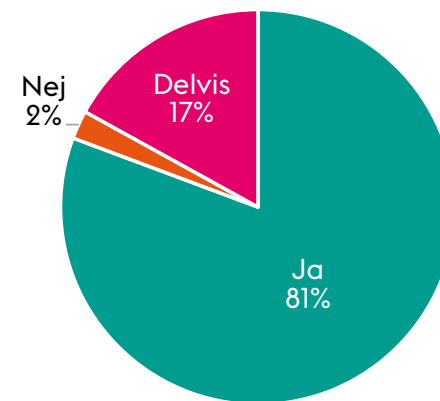
Dialogen genomfördes som en webbenkät på grund av den pågående coronapandemin. Allmänheten informerades och bjöds in att delta genom skyltar i parken, via projektets hemsida samt via Södermalms stadsdelsförvaltnings Facebooksida.

Dialogen sammanfattades i ett dokument som ligger till grund för det fortsatta programarbete. I dokumentet redovisas enkätens frågor och dess svar. Frågor med frisvar har kategoriserats utan värdering och redovisas genom citat ur enkäten. De frågor som hade tydliga svarsalternativ redovisas utifrån en procentuell svarsfördelning.

Läs medborgardialogen i sin helhet på webbplatsen [växer.stockholm/mariatorget](https://www.vaxer.stockholm/mariatorget)

Känner du dig trygg i parken?

SVARSALTERNATIV	ANTAL	%
Ja	589	81
Nej	17	2
Delvis	124	17

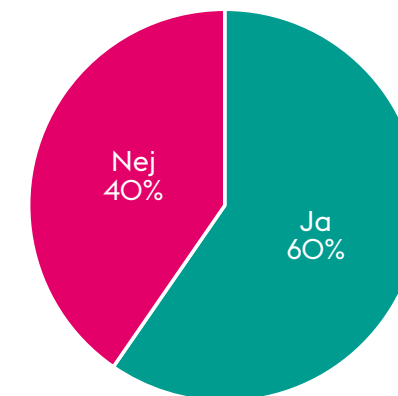

Vad är bäst i parken idag?

Fontänen
Blomsterrabatterna
Träden
Bänkarna
Folklivet

Är det något du saknar i parken?

SVARSALTERNATIV	ANTAL	%
Ja	409	60
Nej	277	40

Vad saknas och vad kan förbättras?

Mer grönska och blomsterprakt	Röj upp kring kioskerna och gör området trevligare.
Bevara den klassiska känslan	Se över grusytorna
Rusta upp och utveckla lekplatsen	Se över parkens ordningsregler
Ta bort lekplatsen	Etablera en liten kiosk och uteservering i parken
Lägg till fler bänkar	
Erbjud fler sätt att sitta på i parken	

BAKGRUND

Parkens historia 1700 - 1870

Från 1600-talet, innan torget anlades, utgjorde platsen en del av den stora trädgårdsanläggning med barockträdgård och nyttoodling som tillhörde Dauerska malmgården som låg i korsningen mellan nuvarande Hornsgatan och Bellmansgatan.

Själva torget anlades 1759, efter den stora sk. Mariabranden, då över 300 gårdar brann ner i området. En av anledningarna var att skapa en brandgata i området, även om det innan branden funnits planer på en "monumentalplats" för Södermalm på platsen. Torget utgjordes initialt av en öppen grusad yta och kallades först Nya torget och Hornstorget. I slutet av 1760-talet fick torget namnet Adolf Fredriks Torg, efter den dåvarande kungen. Kungens villkor för namnbytet var att platsens

funktion som avrättningsplats skulle upphöra. Torget hette sedan Adolf Fredriks torg i nästan 200 år.

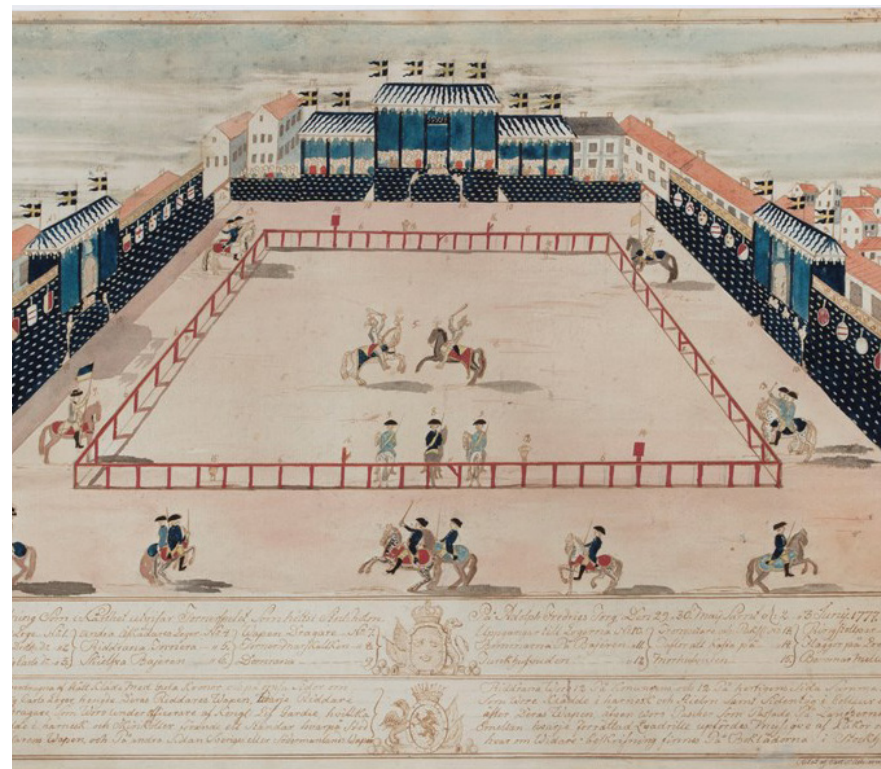
Under sin första tid hade platsen ingen genomarbetad gestaltning. I August Strindberg och Claes Lundins »Gamla Stockholm» kan man läsa att det «på en sida hade gräs, på en annan sten, och mitten bestod av en sandöken» samt att det i tre av hörnen låg brunnar.

Torget användes till kapplöpningsplats för hästar och exercisplats. När Adolf Fredriks son Gustaf III tog över som regent blev torget en populär plats för parader och evenemang som t. ex tornerspel. (Ett enormt påkostat Riddarspel ägde t.ex rum på platsen 1777)

Då torget inte längre behövdes för militärt bruk blev det tomt och ödsligt. 1848 tog ägaren till van der Nootska palatset, ryttmästare Wertmüller, initiativ till de lindalléer, på den tiden 3-radiga som än idag kantar torget. Torget var vid denna tid även salutorg för frukt, grönsaker mm och en dag i veckan fick de bönder som kommit till staden med kreatur sälja dem här.

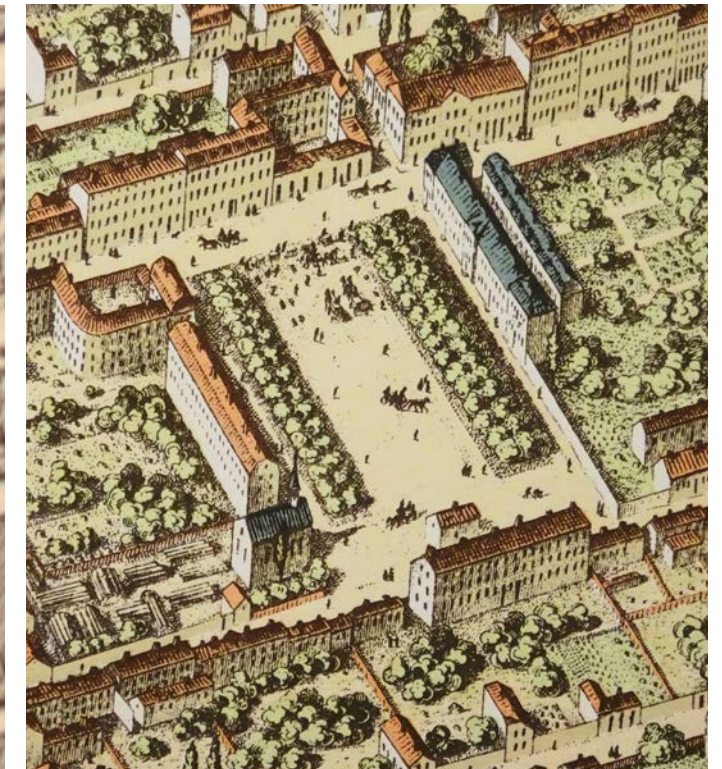
Fram till mitten av 1700-talen var platsen en del av den Daurerska Malmgården. Bild: Stockholmskällan

1777, Gustaf III anordnar ett påkostat Tornerspel på Adolf Fredriks Torg, vid denna tid en öppen grusad yta. Bild: Stockholmskällan

1805, Torget beskrivs som en öppen plats med grus, sand och gräs, samt brunnar i tre av hörnen. Bild: Stockholmskällan

1870, Neuhaus panorama. Tre radiga lindalléer har planterats längs parkens långsidor. Torgets mitt utgörs ännu av en öppen yta som används som salutorg. Bild: Stockholmskällan

BAKGRUND

Parkens historia 1880 - 1950

Under sent 1800-tal fanns ambitioner att föra in mer grönska i staden med inspiration från Europas storstäder. På 1880-talet började delar av torget omformas till park med prydnadsplanteringar och för den tiden exotiska trädplanteringar som två paraplyalmar i öster och två helbladiga askar i väster. Hårdjorda ytor för torghandel fanns fortfarande kvar i delarna närmast Hornsgatan och Sankt Paulsgatan.

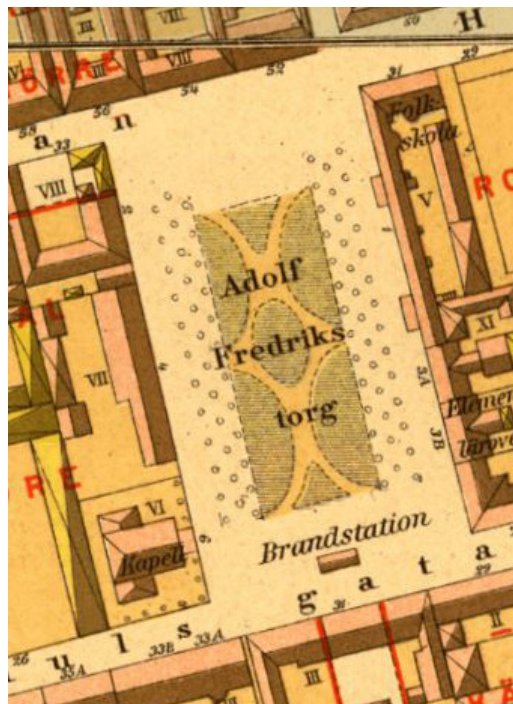
Runt sektelskiftet 1900 avsattes ytterligare medel för att omforma torgets grönska och även anlägga vattenkonst. Gräsfält och blomsterplanteringar utökades mot Hornsgatan och Sankt Paulsgatan och platsens funktion som salutorg upphörde. Dungar av mindre prydnadsträd planterades och fontändammen anlades i parkens mitt.

I den ena allén fanns vid denna tid även en av stadens äldsta sandlek. Adolf Fredriks Torg spolades även till skridskobana under vintrarna.

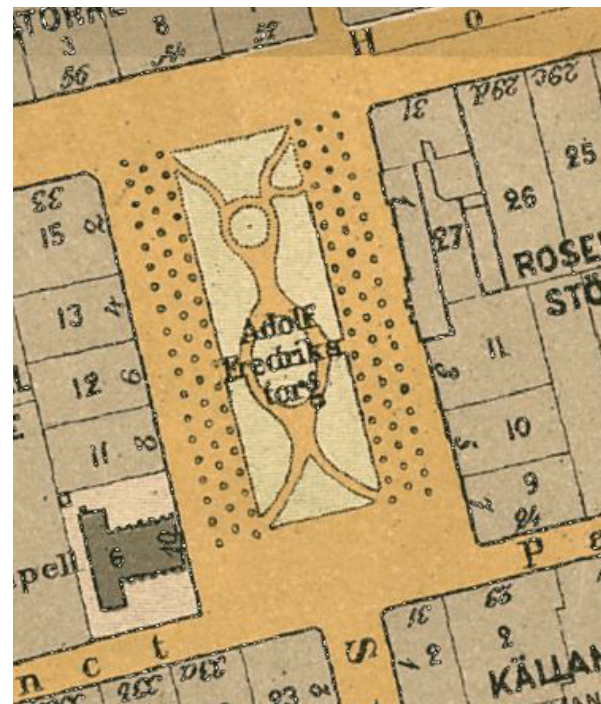
Under 1900-talets två första decennier revs merparten av fastigheterna som omgav torget och nya uppfördes. Per Hasselbergs skulptur "Snöklockan" uppsattes centralt i parkens södra del år 1900. Detta var den första skulpturen i Stockholm för enbart utsmyckning. Tidigare offentliga konstverk alla avsedda att hedra eller påminna om personer eller händelser. Bronsskulpturen "Tors fiske" av Anders Wissler placerades i parkens fontändamm 1903 efter att konstnären vunnit en pristävling. 1917 fick snöklockan sällskap av Hasselbergs andra skulptur i parken – den bevingade pojken "Tjusningen".

Sandlek, en av Stockholms första, i en av alléerna. Forograf okänd. Digitalt stadsmuseum.

1885, torgets mitt har omvandlats till park med inspiration från Europas storstäder. Bild: Stockholmskällan.

1900 ca, gräsfält och planteringar har utökats mot Hornsgatan. Bild: Stockholmskällan.

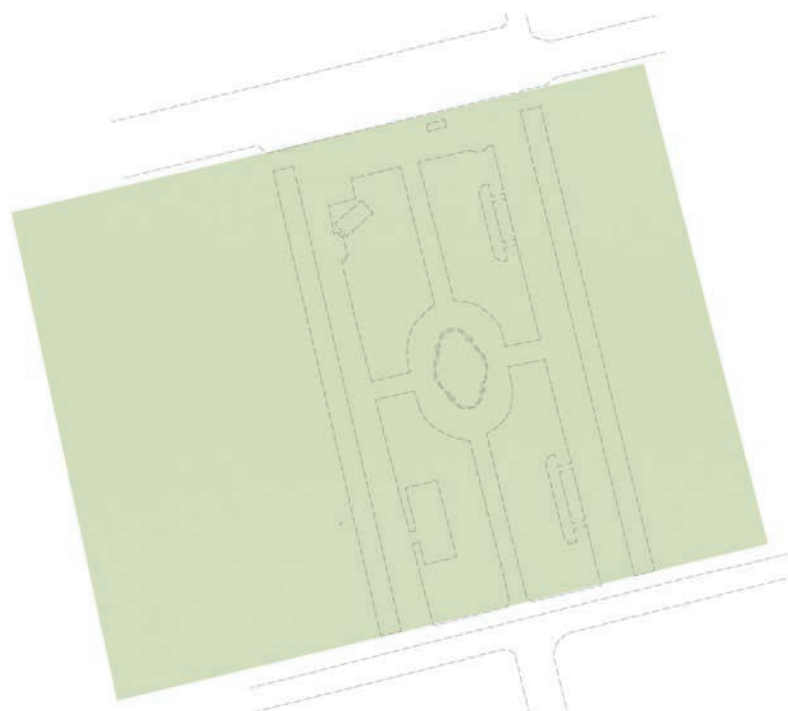
1900-1920, parken har utökats även mot Sankt Paulsgatan. Fontändammen med "Tors fiske" har anlagts i parkens mitt. Bild: Stockholmskällan.

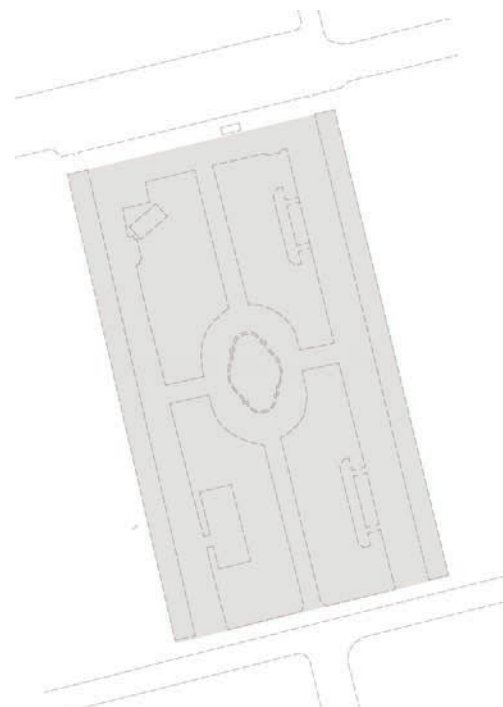
Bild från tidigt 1900-tal. Parken har utökats mot Hornsgatan och Sankt Paulsgatan. Fontänskulpturen "Tors Fiske" är på plats i parkens mitt och skulpturen "Snöklockan" syns i förgrunden. Fotograf okänd. Stadsarkivet.

BAKGRUND

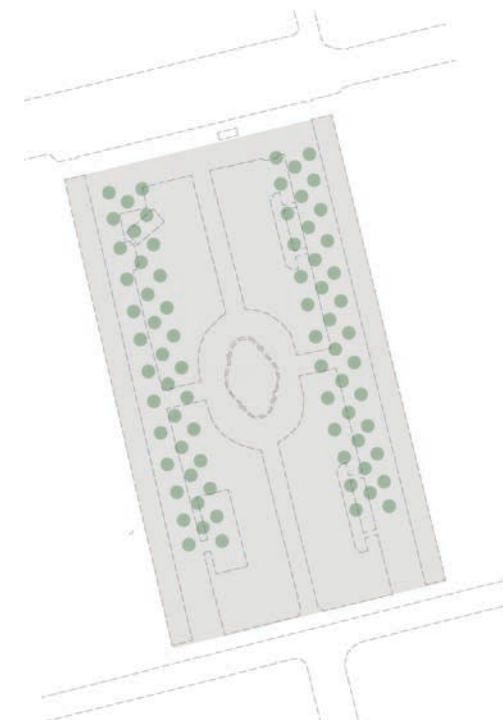
Parkens struktur genom historien

1733, Den Daurerska Malmgården (ungefärlig utbredning)

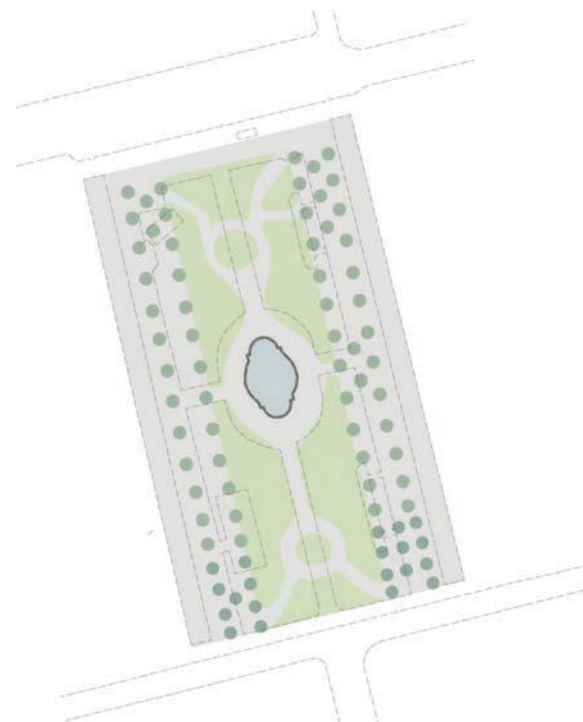
1777, Adolf Fredriks torg

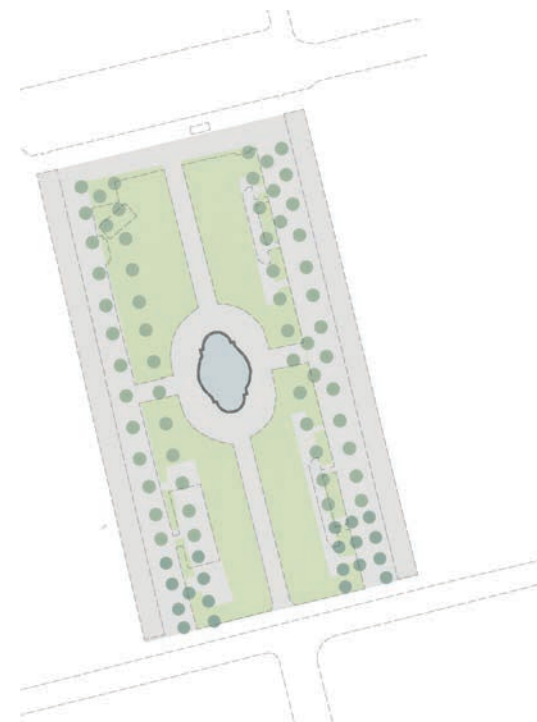
1848, Alléerna planteras

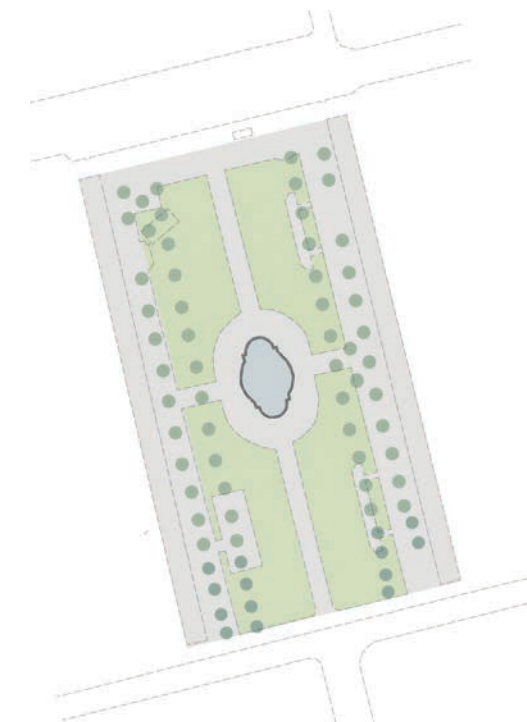
1880, Parken tillkommer

1900-1910 Parken utvidgas mot Hornsgatan och Sankt Paulsgatan

1958 Den klassiska strukturen förändras och dagens raka mittgång tillkommer. Parken breddas mot alléerna där också grusytor tillförs

År 1995. De sidoordnade grusytorna mot alléerna minskas till ytan.

BAKGRUND

Parkens historia, bilder 1880 - 1920

PARKENS NORRA DEL OCH MÖTET MED HORNSGATAN

Sent 1800-tal. Vy åt väster mot Zinkensadamm. Äldre lägre bebyggelse än dagens kantar torget. Torghandel dominerar. Vykortsboken av Peter Pluntky.

År 1904- vy åt Öster mot Slussen. Torghandel närmast Hornsgatan, Första delen av Philipénska fastigheten har uppförts. Vykortsboken av Peter Pluntky.

Ca 1910. Vy åt väster mot parken som nu möter Hornsgatan. Alléer och park möts i grusade platser som skapar en vinklad entré in i parken. Stockholmskällan.

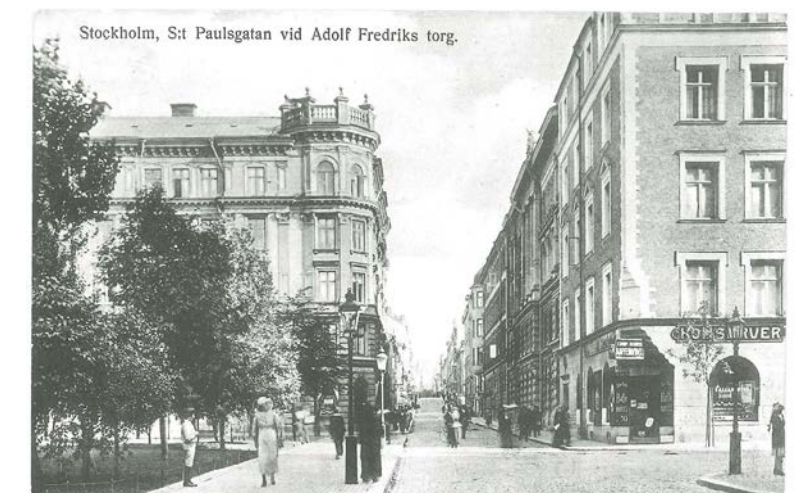

Vy åt Öster mot Slussen. Philipénska huset står färdigt sedan 1911. Parken har utvidgats fram till Hornsgatan, torghandeln har upphört. Vykortsboken av Peter Pluntky.

PARKENS SÖDRA DEL OCH MÖTET MED SANKT PAULSGA-

Tidigt 1900-tal, ytan närmast Sankt Paulsgatan består ännu av en öppen grusyta. Den nyinvigda skulpturen "Snöklockan" skymtar i bakgrunden. Vykortsboken av Peter Pluntky.

Sedan ca 1910 har parken utvidgats fram till Sankt Paulsgatan. Vykortsboken av Peter Pluntky.

BAKGRUND

Parkens historia bilder 1920 - 1950

20-tal. Vy mot Swedenborgsgatan. Granar har planteras vid fontänen. Fotograf okänd. Vykortsboken av Peter Pluntky.

Vinter i parken 1937. Vy mot Hornsgatan. "Tjusningen" i förgrunden. Granarna har växt tillsig. Fotograf okänd. Vykortsboken av Peter Pluntky.

Flygfoto mot Swedenborgsgatan 1950. Parken har ännu inte omdanats. Mycket lummig grönska. Fotograf okänd. Vykortsboken av Peter Pluntky.

Tors fiske 1950-tal. Höga pelarträd närmast Hornsgatan. Fotograf okänd. Vykortsboken av Peter Pluntky.

BAKGRUND

Parkens historia 1950 -idag

1956–1958 genomgick parken en omdaning och den genomgående raka centralaxeln kantad av symmetriska klippta gräsfält som finns kvar idag tillkom. Lindalléerna hade vid denna tid decimerades till tvåradiga. "Snöklockan" och "Tjusningen" flyttades till gräsytan utmed mittaxeln. I den östra delen anlades sidoordnade grusade vilplatser med parksoffor och i den västra delen anlades grusade, rektangulära lekplatser. Vil- och lekplatserna omgavs av blomsterplanteringar och nåddes endast via alléerna. Runtom parken sattes ett nytt räck i järnsmide upp, det så kallade Karlavägsräcket och parkbelysningen förnyades till glober av opalt glas. I samband med omgestaltningen gavs parken även sitt nuvarande namn Mariatorget, (i samband med tunnelbanans utbyggnad och för att inte blandas ihop med Adolf Fredriks kyrka i Vasastaden)

1973 placerades bysten av Emmanuel Swedenborg i parkens norra del.

En mindre ombyggnad av parken genomfördes 1995 då bland annat nya träd planterades och gräsytor och blomsterplanteringar utökades.

1970-tal, vy mot Swedenborgsgatan. Den genomgående raka centralaxeln har tillkommit och Emmanuel Swedenborgs byst finns på plats. Inga parksoffor syns till längs med mittstråket. Fotograf okänd.

1974. Lindarna har beskurits kraftigt. Buskomgärdade grusad ytor med sandlådor syns utmed hela parkens östra sida. Även på västra sidan syns buskomgärdade öppna ytor. "Snöklockan" och "Tjusningen" på dagens placeringar utmed mittaxeln. Foto: Stadsmuseet.

Kiosk år 1958. Foto: Bo Claesson, Stinsens forum.

Kiosk år 1974. Foto: Peter Möller.

1960-tal, parkbänkar utmed entrén från Sankt Paulsgatan. Den raka mittaxeln har tillkommit, granarna är fortfarande på plats, "Snöklockan" och "Tjusningen" står i gräsytor, en bit från gångstråket. Fotograf okänd.

2008, parksoffor i mittaxeln och belysningsglober. Fotograf okänd.

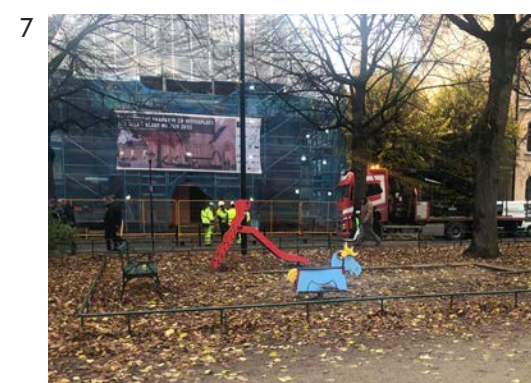
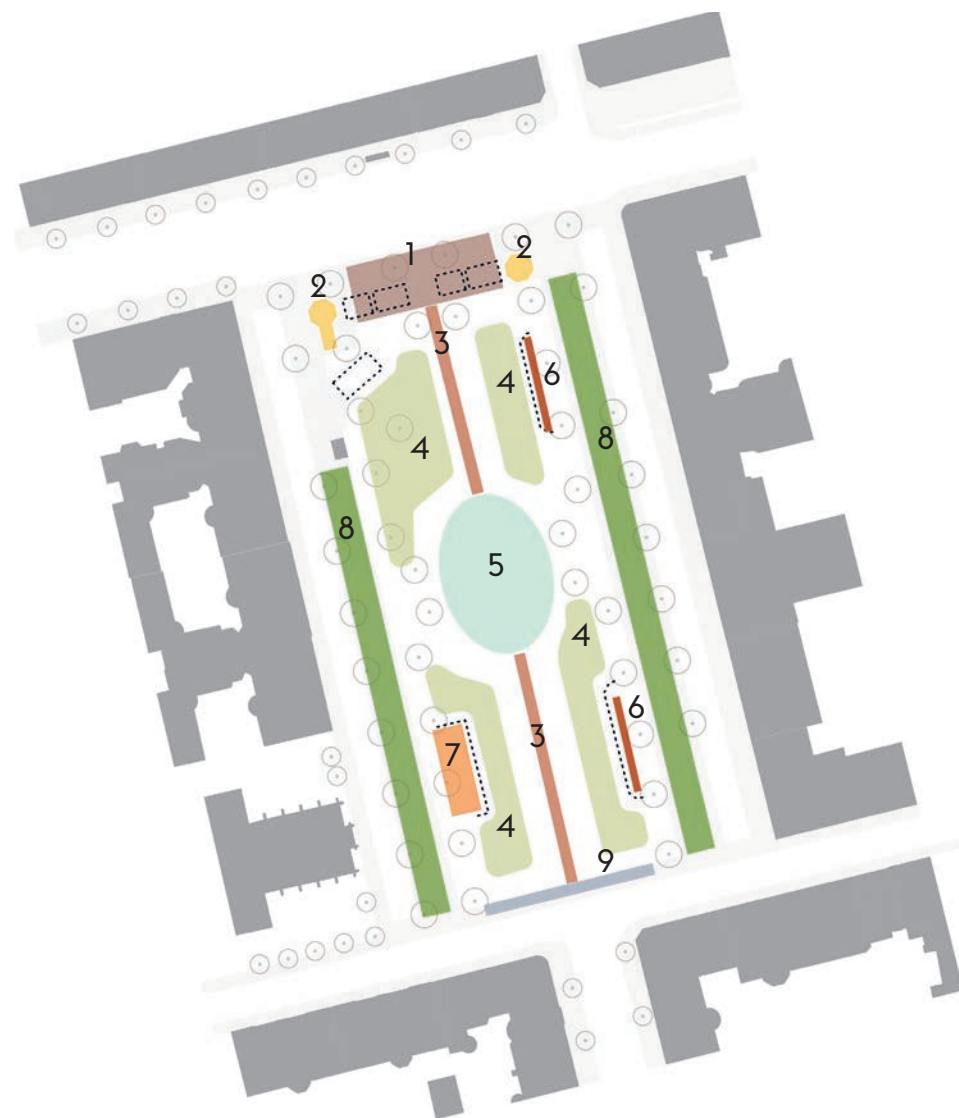

2010-tal. Parken har fått ny belysning. Fotograf okänd.

BAKGRUND

Parkens delar

- 1, Entrén vid Hornsgatan
- 2, Kioskerna
- 3, Mittgången
- 4, Gräsmattorn
- 5, Fontänen
- 6, Sidororienterade sittplatser
- 7, Lekplatsen
- 8, Alléerna
- 9, Entrén vid Sankt Paulsgatan

BAKGRUND

Parkens delar

ENTRÉN MOT HORNSGATAN

Utgörs av gränssnittet mellan torget och Hornsgatan. Platsen har ett golv av betongplattor och avgänsas mot resten av parken med häck och låga räcken. Detta gör att platsen läses som en del av Hornsgatan snarare än torget. Entréplatsen är trång och överinredd med kiosker, torghandel, uteserveringar, busshållsplats, reklampelare mm.

KIOSKERN

Kioskerna är i sin form riktningsslösa men har med tiden utvecklat tydliga baksidor in mot parken. Platsen bakom den västra kiosken mot toaletten har utpekats i medborgardialogen som torgets mest otrygga plats. Bägge kiosker har uteserveringar på entréplatsen. Funktionen uteservering är i sig livgivande men de två serveringarna har utformats så att det utgör slutna enheter och ger därför inget nämnvärt folkliv till parken.

BAKGRUND

Parkens delar

MITTGÅNGEN

Mittgången är uppskattad och kantad av parksoffor på båda sidor. Utmed mittgången finns även paradplanteringar med årtidsvariation. Dessa planteringar utgör ett av parkens mest omtyckta inslag. Under årens gång har allt fler sittplatser adderats vilket till viss mån skymmer de uppskattade blomsterplanteringarna.

GRÄSMATTORNA

Gräsmattorna är mycket uppskattade för picknick och liknande men upplevs av vissa som ofräscha på grund av hundrastning.

Beroende av läge i parken finns både soliga och skuggiga platser på gräset att välja mellan. Vid parkens entrélägen skärs gräsmattorna av på de platser där upptrampade smitstigar i varierande bredd har uppstått. Detta visar på en bristen av funktionella kommunikationsstråk genom parken.

BAKGRUND

Parkens delar

Fotograf: Lennart Johansson

FONTÄNEN

Rummet kring fontänen är parkens mest älskade. Fontänen fungerar som ett rogivande element i parken och många barn uppskattar även att leka i och vid den.

DE SIDOORIENTERADE SITTPLATSERNA

De sidoorienterade sittplatserna är grusade ytor med bänkar placerade längs parkens östra sida. Ytorna har entréer via alléerna och omges av gräskantskydd mot gräsytor. Detta innebär att platserna inte kopplar vidare in mot parken med gångstråk. Trots detta så genar många besökare via dessa platser in i parken och gräsmattorna har upptrampade gångstigar.

BAKGRUND

Parkens delar

LEKPLATSEN

Medborgarnas inställning till Lekplatsen varierar. Somliga önskar att Mariatorget ska fredas helt från programmerad lek, andra vill att lekplatsen ska expanderas. Klart är att lekplatsen är i behov av en upprustning och att den fungerar som ett vattenhål för områdets yngre barn och deras föräldrar.

ALLÉERNA

De två alléerna är omtyckta och bidrar till att ge parken sin klassiska centraleuropeiska atmosfär. De generösa öppna stråken med högt uppstammad grönska, i stort sett fria från programmering och fast möblering, utgör en välkommen kontrast till den välbesökta parken och de livliga gatorna i området. Det finns en viss otrygghetsproblematik där gående känner sig oroliga för att bli påkörda av cyklister. Alléerna är uppskattade av Boulspelare och på helgerna pågår ibland loppisverksamhet. Vintertid lever alléerna upp med julgransförsäljning.

ENTRÉN MOT SANKT PAULSGATAN

I söder ansluter parken mot Sankt Paulsgatan och Swedenborgsgatan. Det finns ingen tydlig entréplats utan parkens mittstråk ansluter direkt mot gångbanan längs Sankt Paulsgatan. Mittstråket med sin tydliga mittaxel kopplar i sitt formspråk mot Swedenborgsgatan. Korsningen över St:Paulsgatan till Swedenborgsgatan kan upplevas otydlig för fotgängare och bilister då mittstråket inte kopplar till befintliga övergångsställen. Direkt efter entrén finns två diagonala upptrapade stigar åt vardera håll som leder till de sidorienterade sittplatserna och till lekplatsen.

BAKGRUND

Parken och konsten

På Mariatorget finns ett antal konstverk vilka tillkommit under olika perioder av parkens historia. Parken och området omkring denna är folkkär och har även skildrats i ett antal konstnärliga verk och i böcker.

KONSTEN I PARKEN

Snöklockan skapades av Per Hasselberg, År 1900.

Tjusningen är av Per Hasselberg, År 1917.

Tors fiske av Anders Wissler, År 1903.

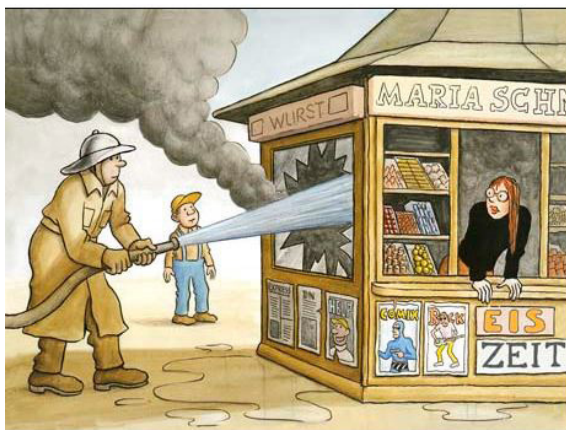

Byst Emanuel Swedenborg av Gustaf Nordahl, År 1973.

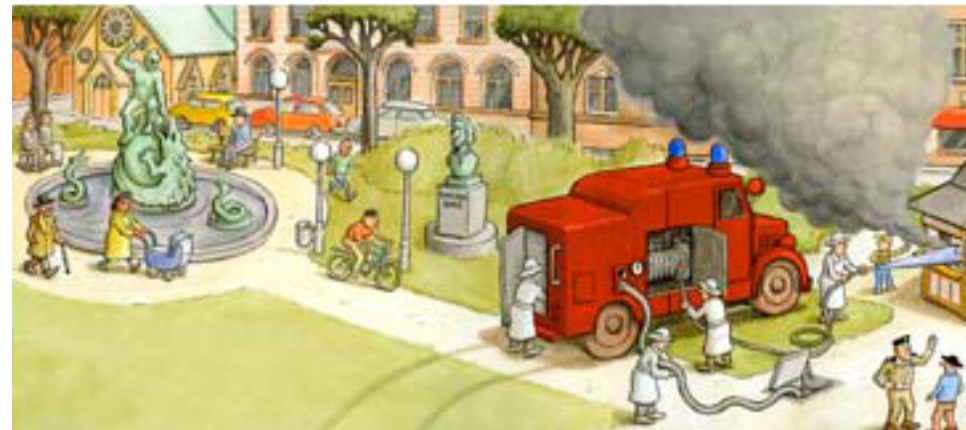

Ljudrum och Spelrum av Björn Hellström, År 2011.

PARKEN I KONSTEN

Örnis bilar av Carl Johan De Geer och Jan Lööf.

Örnis bilar av Carl Johan De Geer och Jan Lööf.

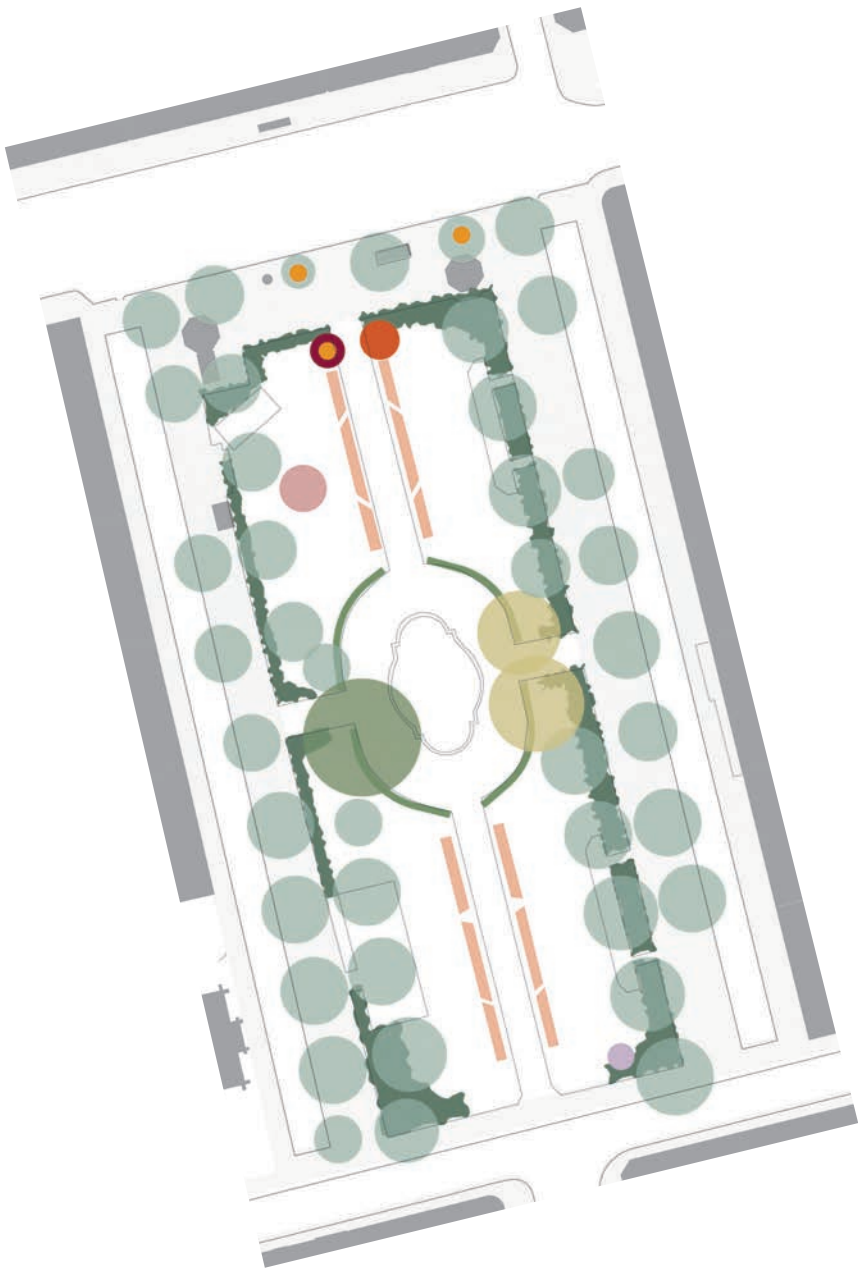

Vykortsboken av Peter Pluntky.

ANALYS

Vegetation och objekt

VEGETATION

- Sommarblommor
- Klippt ligusterhäck
- Friväxande häck
- Syren
- Prydnadsapel
- Hagtorn
- Körsbär
- Ask
- Parklind
- Paraplyalm
- I dåligt skick

Trädbeståndet i parken har idag en viss variation men behöver förnygras. Det stora körsbärsträdet, hagtornet och prydnadsapeln bjuder på vårblooming. Vid parkens entré mot Sankt Paulsgatan växer en syrenbuske.

Hela parken omgärdas av en friväxande häck och fontänrummet klamras av en klippt häck viken skapar ett inre rum i parken. Längs mittgången finns de uppskattade sommarblomsplanteringarna vilka varierar i innehåll efter årstid.

UTRUSTNING

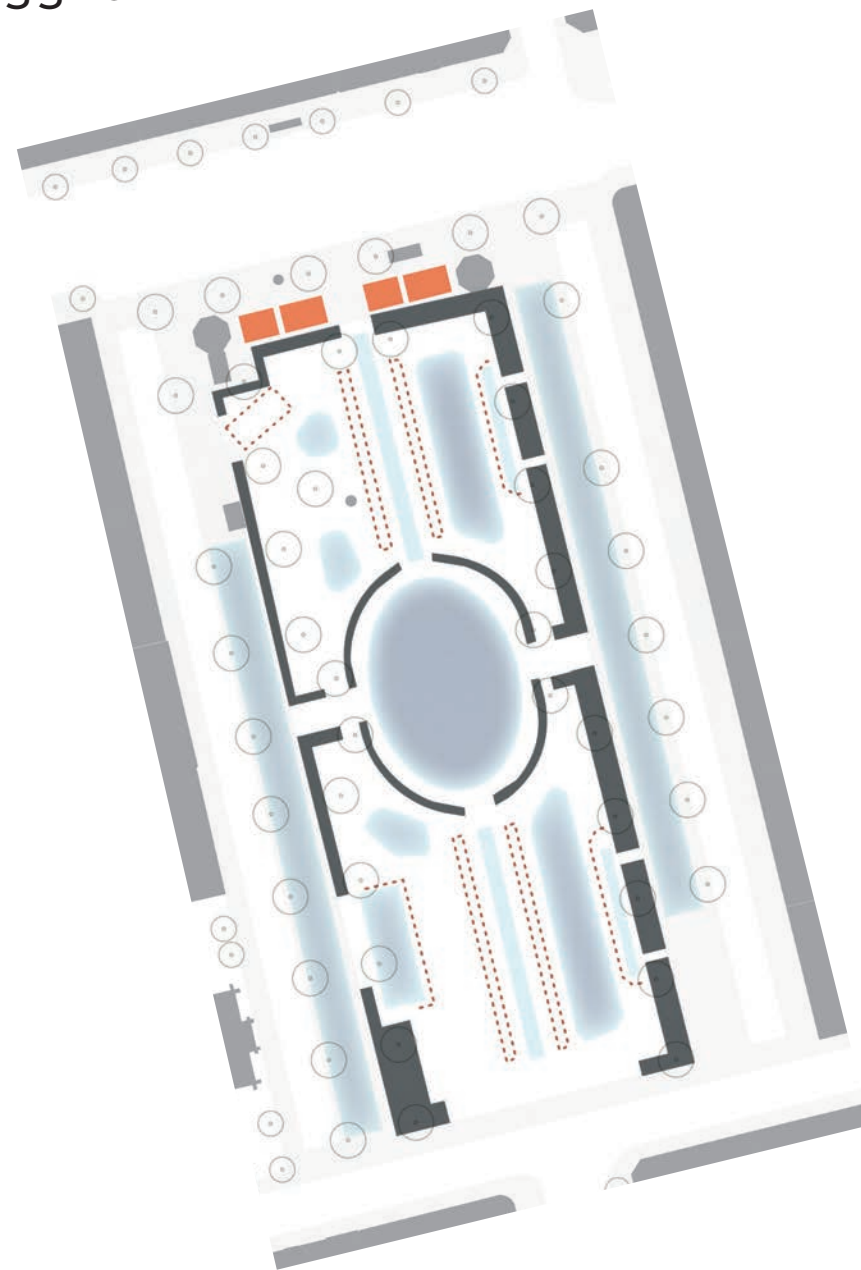
- Toalett
- Dryckesfontän
- Julgransfot
- Informationsskylt
- Skräpkorg
- Parksoffa
- Konstverk
- Lek (gungor, vippridjur, sandlek och rutch)
- Cykelställ

Mängden utrustning i parken och det lösa möblemanget gör att parken upplevs som rasslig. Sittplatser är koncentrerat till mittstråket.

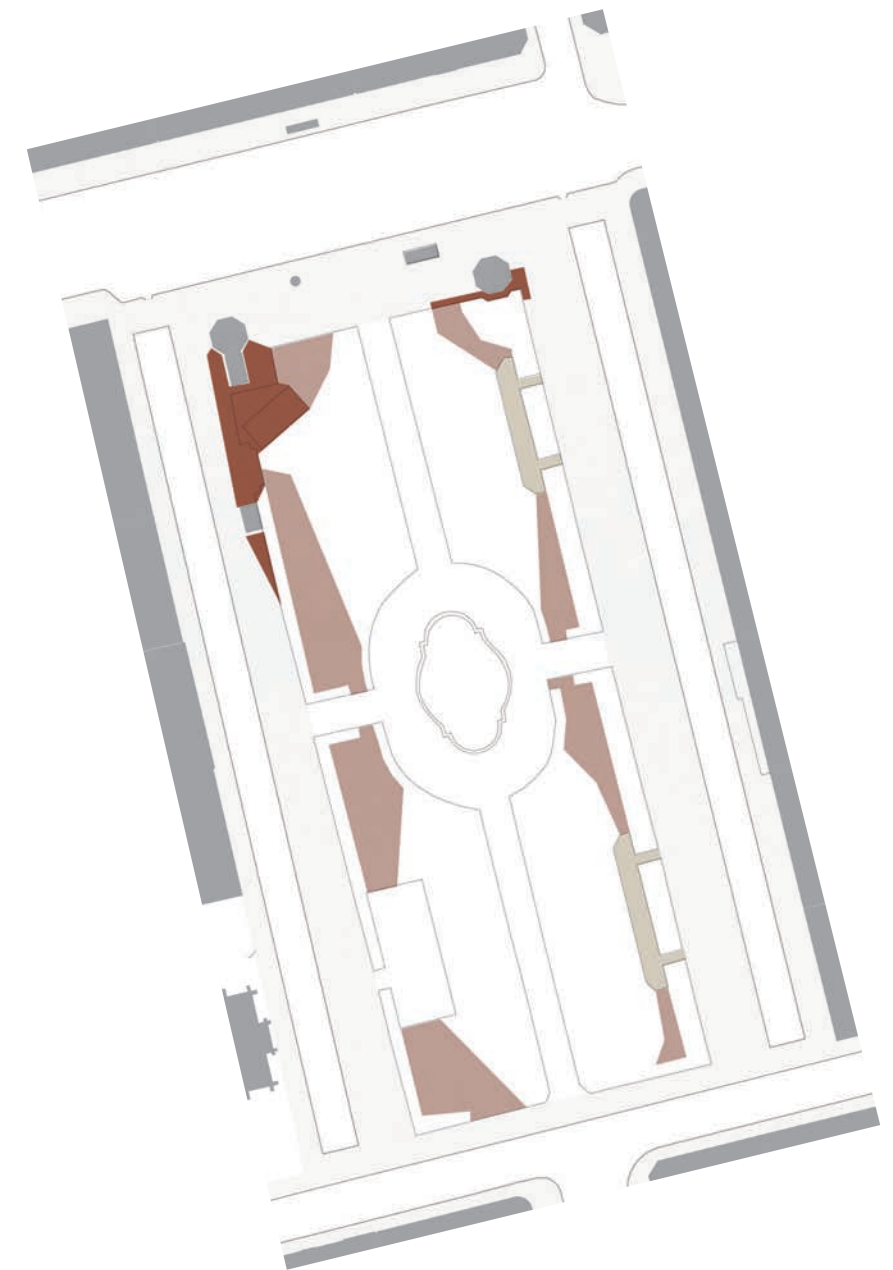
ANALYS

Rumslighet och trygghet

RUM OCH BARRIÄRER

OTRYGGA OCH OUTNYTTJADE YTOR

- Träd
- Rumsskapande vegetation
- Barriär
- Visuell barriär

Den klippta häcken runt fontänen skapar ett tydligt inre rum i parken. Planteringar och många bänkar längs med mittstråket skiljer av gräsytor från mittstråket.

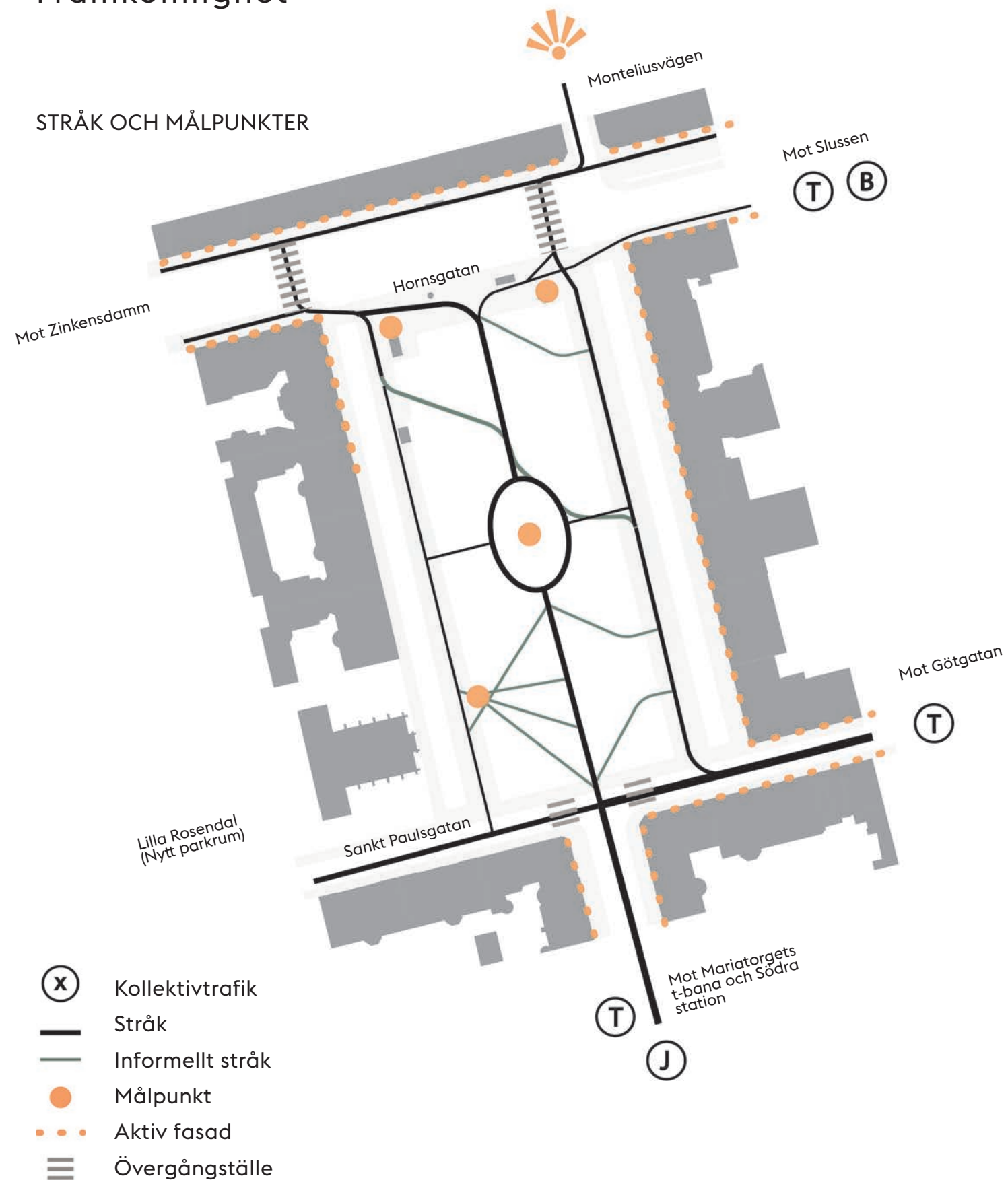
- Yta som upplevs otrygg
- Yta med låg nyttjandegrad
- Yta med avskildhet

I dialogen framkom att ytor mellan kioskerna och parken upplevs som otrygga. Fram för allt är det ytan mellan kiosk och toalett i parkens västra hörn som uppmärksammas. Parkens hörn och kanter vid de yvig häckplanteringarna är lågt nyttjade.

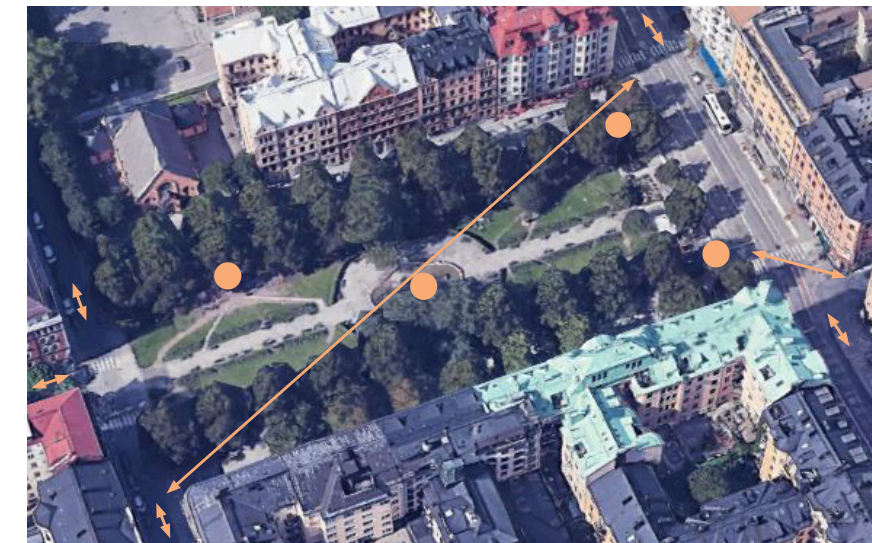
ANALYS

Framkomlighet

STRÅK OCH MÅLPUNKTER

UPPTRAMPADE STIGAR

Vy över parken, målpoint (prickar) och rörelser (pilar) markeras i orange.

Flygfoto över parken, målpoint (prickar) och rörelser (pilar) markeras i orange.

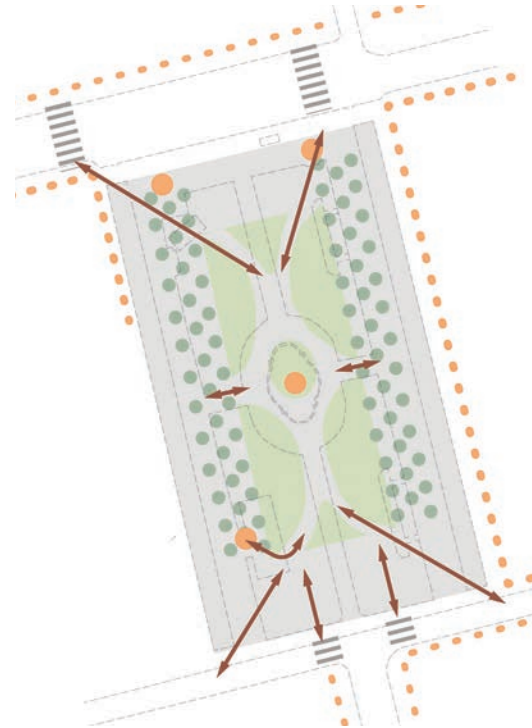
Idag är parken genomskuren av ett stort antal upptrampade stigar. Stigarna är ett tecken på att det anlagda gångsystemet inte möter upp rörelserna som finns i och genom parken. Framför allt saknas det möjlighet att gena på snedden över parken. Med undantag av Swedenborgsgatan kopplar Mariatorget an till gatustemet i sina hörn vilket är anledningen till det stora behovet av att kunna röra sig igenom parken på diagonalt.

ANALYS

Historiska strukturer och dagens målpunkter

När dagens målpunkter studeras mot historiska kartor och bilder blir det tydligt att tidigare strukturer i högre gard knutit an till gatusystemet och områdets målpunkter.

Det var först på 50-talet som parkens gångsystem reducerades till de två genomgående mittaxlarna. När de diagonala kopplingar plockats bort har möjlighet att röra sig på snedden över parken också försvunnit. Konsekvensen är att parken idag är genomskuren av ett stort antal upptrapande stigar.

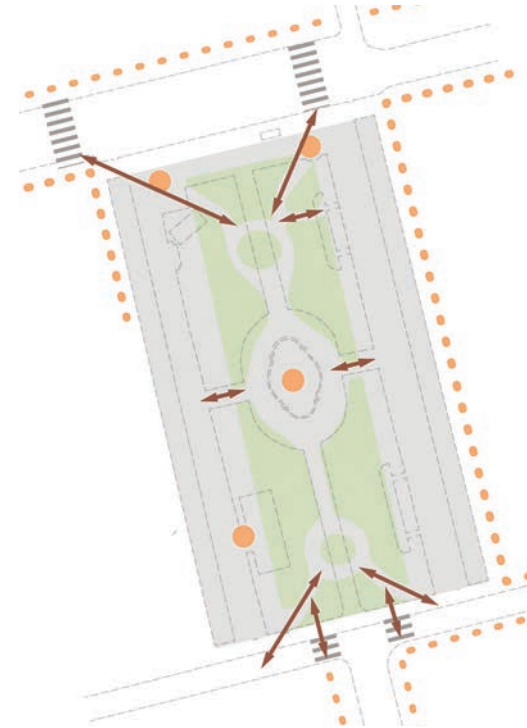
CA 1850 - 1900

1902, Norra entén mot Hornsgatan.

1902, Södra entén mot Sankt Paulsgatan.

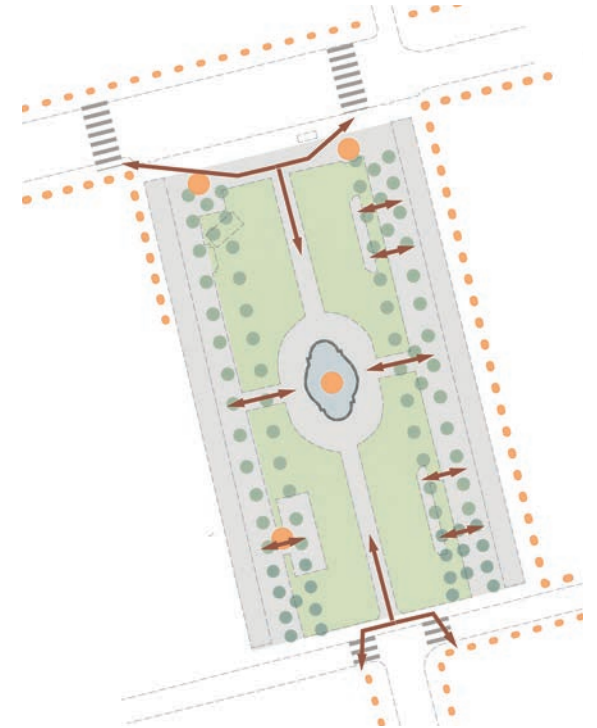
CA 1900 - 1950

Ca 1910, Norra entén mot Hornsgatan.

1908, Södra entén mot Sankt Paulsgatan.

CA 1958 - IDAG

1987, Norra entén mot Hornsgatan.

Ca 1960, Södra entén mot Sankt Paulsgatan.

FÖRSLAG

Övergripande förädling och nya tillägg

Med utgångspunkt i den historiska strukturen förfinas parkens entréer och rörelsemönster i relation till parkens målpunkter och det omgivande stadsrummet.

LEKPLATSEN

Leken upprustas och får tydligare entréer från Sankt Paulsgatan, allén och mittstråket.

SITTPLATSER

Långbänkar utökar sittmöjligheter runt fontänen och vid entréer. Bänkar läggs till i alleéerna.

ENTRÉN MOT HORNSGATAN

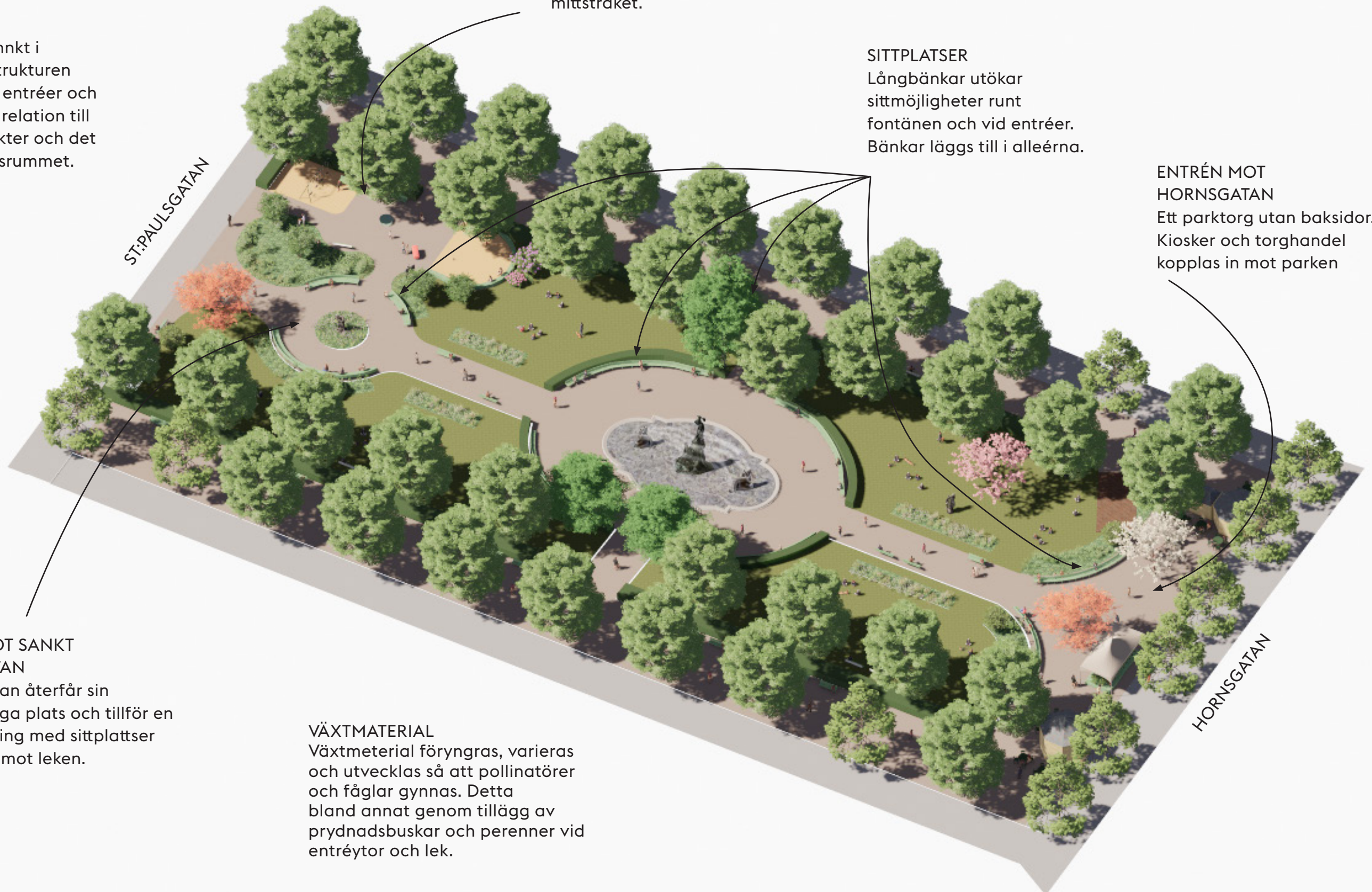
Ett parktorg utan baksidor. Kiosker och torghandel kopplas in mot parken

ENTRÉ MOT SANKT PAULSGATAN

Snöcklockan återfår sin ursprungliga plats och tillför en platsbildning med sittplattser och entré mot leken.

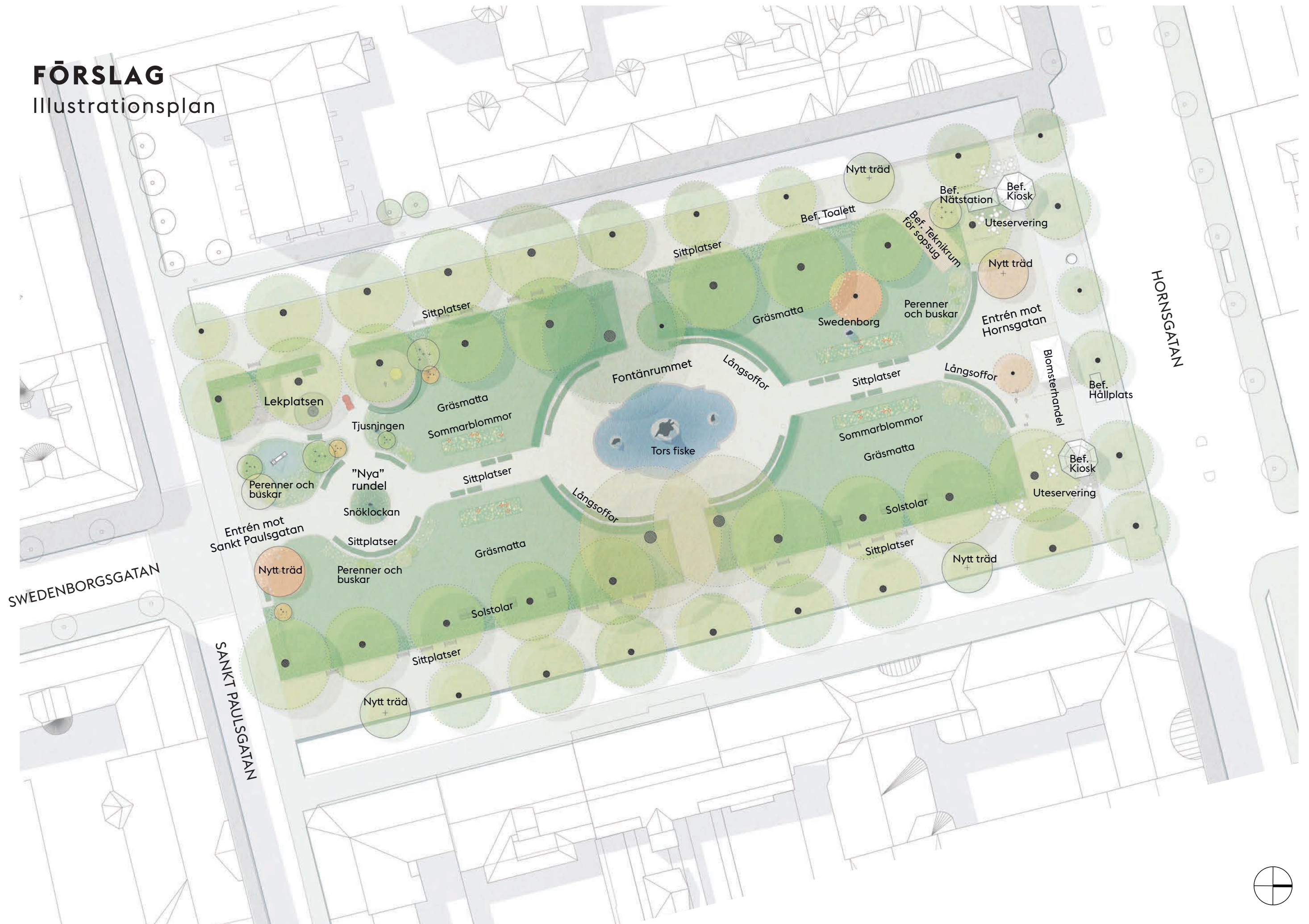
VÄXTMATERIAL

Växtematerial förnygras, varieras och utvecklas så att pollinatörer och fåglar gynnas. Detta bland annat genom tillägg av prydnadsbuskar och perenner vid entréytor och lek.

FÖRSLAG

Illustrationsplan

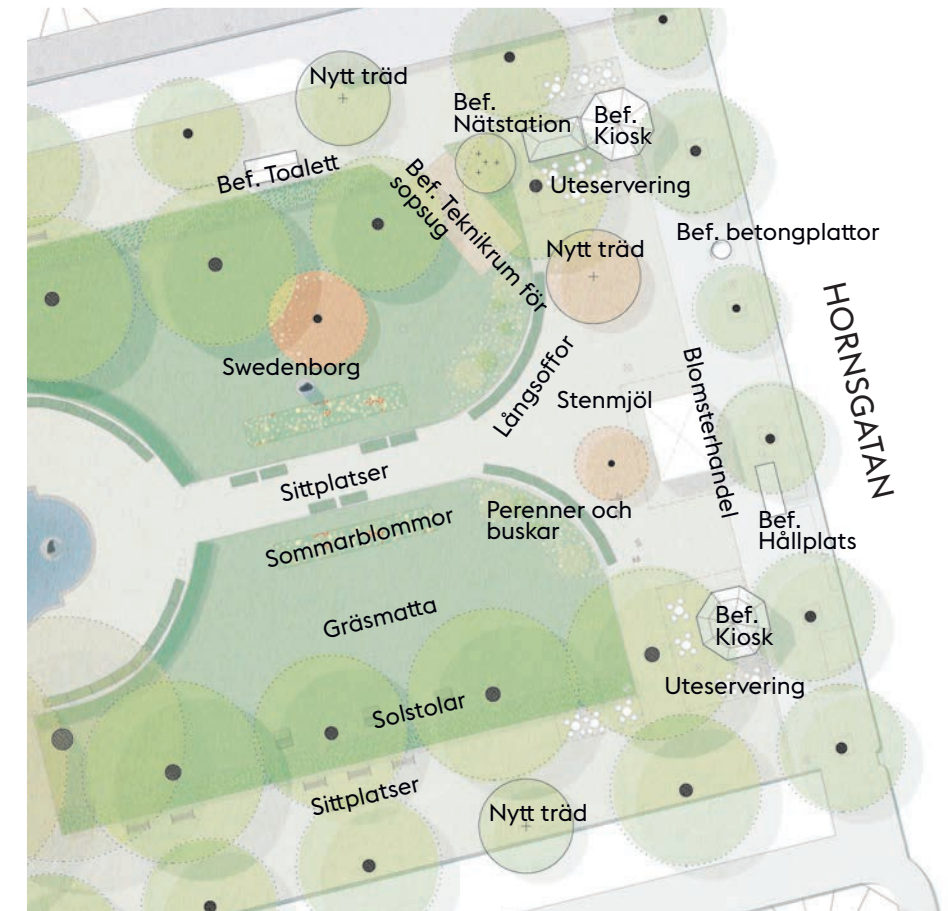

FÖRSLAG

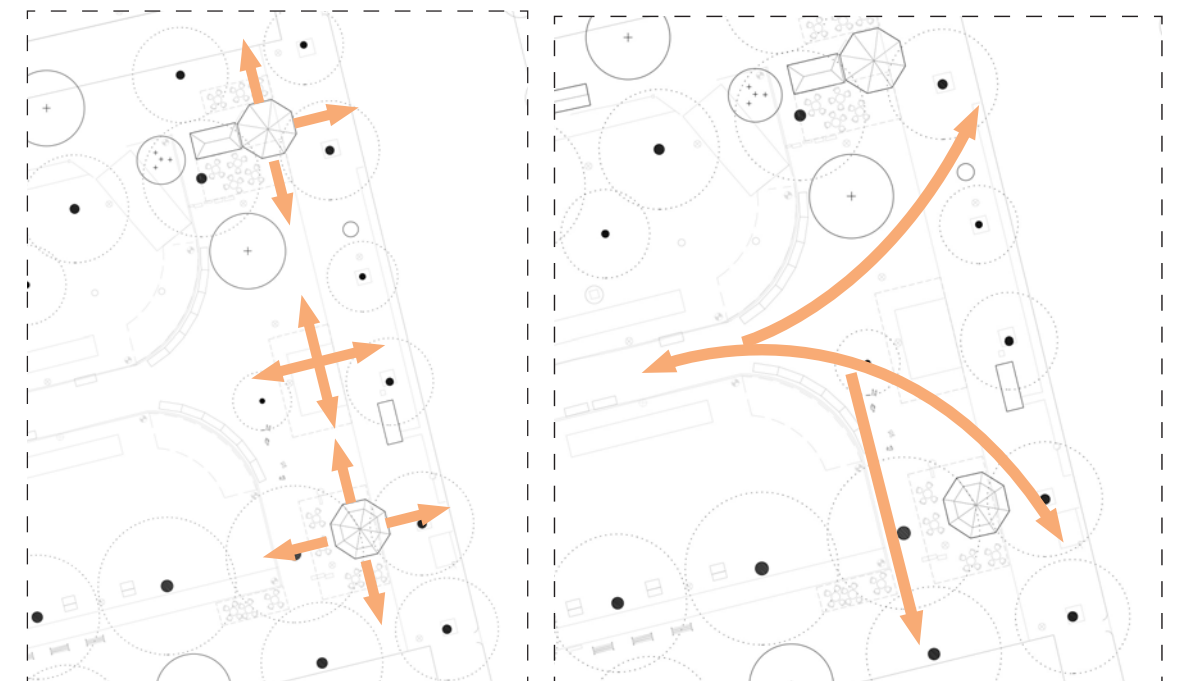
Entrén mot Hornsgatan

Den norra entréplatsen belägen i gränssnittet mellan Mariatorget och Hornsgatan expanderar och får ett golv av stenmjöl som signalerar att platsen tillhör parken. Det mjukare formspråk som förekom på Mariatorget från 1800 till 1900-talets första hälft återinförlivas delvis och bidrar till att öppnar upp platsen. Utvidgningen av entreén bjuder in och gör det lätt att flöda in och ut ur parken.

När strukturen förändras skapas utrymme kring kioskerna och torghandeln. Utrymmet gör att de sidor av kioskerna som tidigare upplevts som otrygga samt skräpiga baksidor reduceras. Både torghandeln och kioskerna landar på den stenmjölsbelagda ytan och blir en tydlig del av parken.

Vyer ut skissmodell.

Baksidor reduceras.

Nya rörelser.

FÖRSLAG

Kiosker och torghandel

Kioskernas uteserveringar och torghandel på entrétorget vid Hornsgatan bjuds in i parken och får en mer lös och transparent form.

KIOSKER

Referensbild, kiosk på Mosebacke Torg.

Bild: Pixabay

De befintliga kioskerna med sin 8-kantiga form är riktningslösa och kan vända sig mot både gata och park. Ett fint exempel på en kiosk utan baksidor är den som finns på Mosebacke.

I och med parkens upprustning samordnas kioskernas möblemang så att kulörer, materialitet och stil samstämmer med de övriga parkens utrustning och gestaltning. Lösa flyttbara möbler vid uteserveringen ger en flexibel och riktningslös yta.

TORGHANDEL

Bild: Pixabay

Torghandeln som idag säljer blommor bidrar med blomsterprakt och är ett uppskattat inslag i parken. Istället för skymmande och skrymmande vagnar kan blommorna placeras på lägre ställningar som ger överblickbarhet. Själva tältet ersätts av en transparent försäljningsdel utan baksida. Inspiration kan hämtas från Hötorgets torghandel.

FÖRSLAG

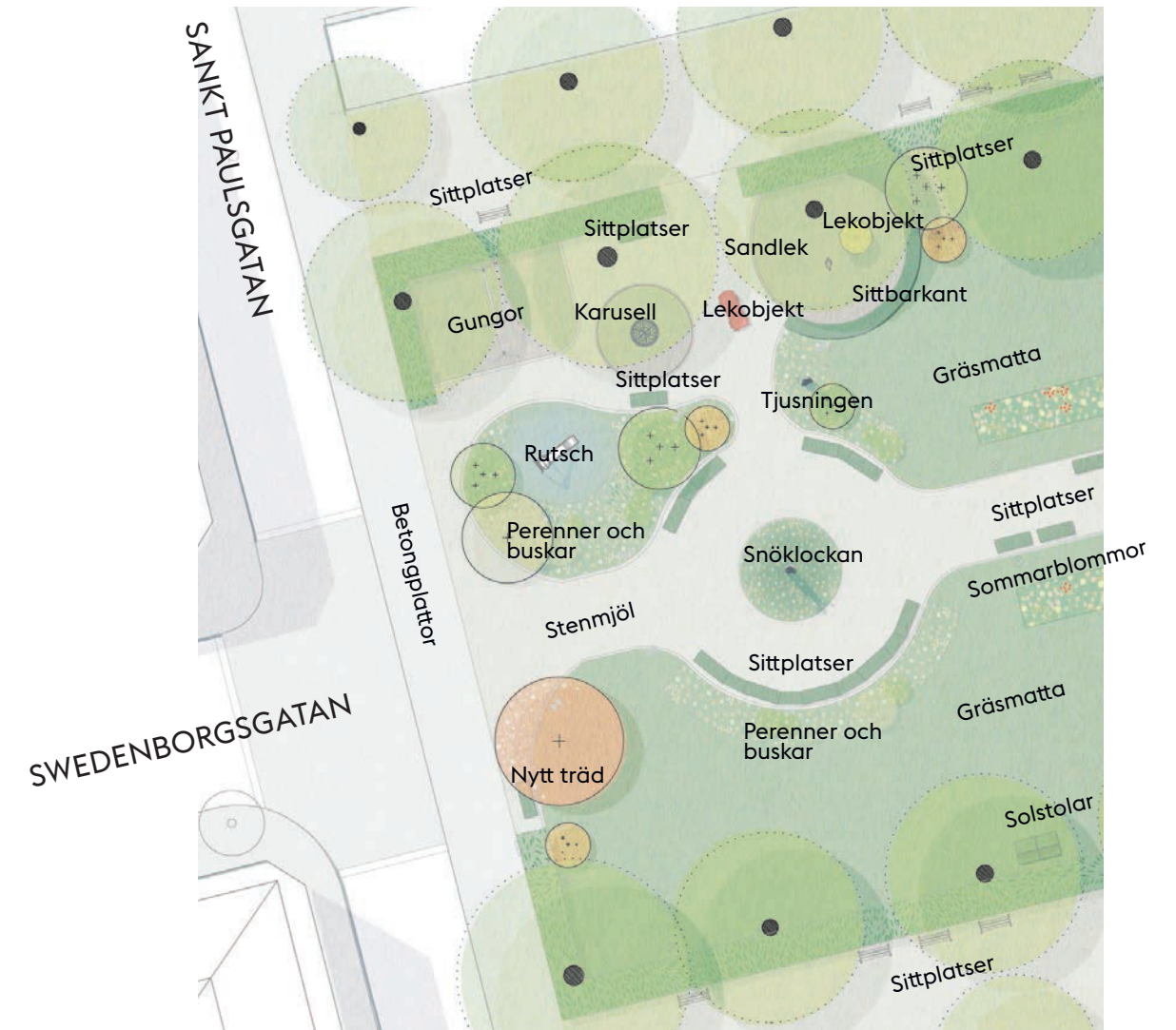
Entrén mot Sankt Paulsgatan och lekplatsen

Den norra entréplatsen vid korsningen Sankt Paulsgatan - Swedenborgsgatan breddas och öppnas upp. Det mjukare formspråket från 1800 - 1900-talets första hälft återinförlivas även här och bidrar till att bjuda in i parken.

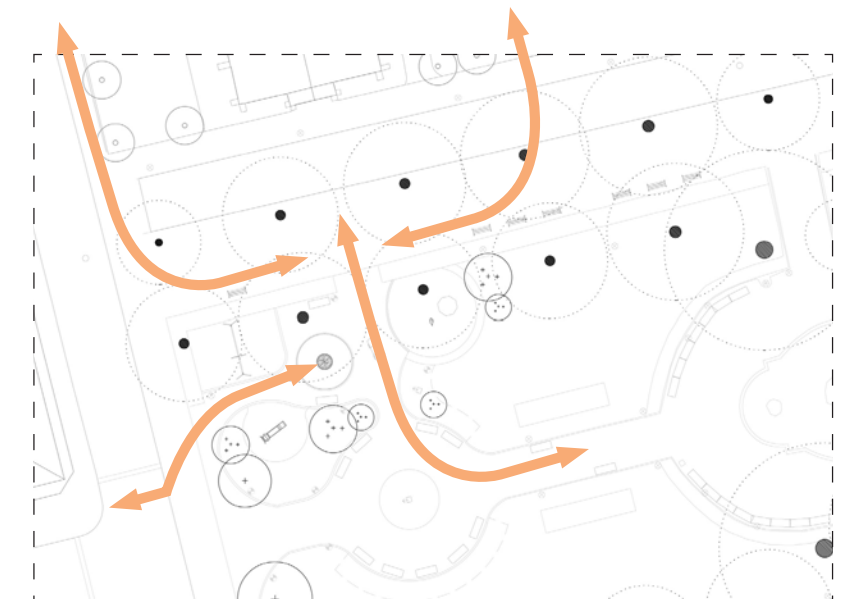
I den centrala mittaxen skapas ett nytt inre cirkulärt rum där skulpturen Snöcklockan återfår sin originalplacering. Kring skulpturen finns sittplatser och blomsterprakt samt en ny koppling till lekplatsen.

Lekplatsen förflyttas något söderut från sitt nuvarande läge och får även en ny entré mot Sankt Paulsgatan. Kring lekplatsen etableras en grön ram som skiljer av platsen från de närliggande biltrafiken, skapar en trygg lekmiljö och samtidigt bidrar med rumslig grönska.

Platsen utrustas med fler och mer varierade sittmöjligheter och lekutrustningen uppdateras.

Vyer ut skissmodell.

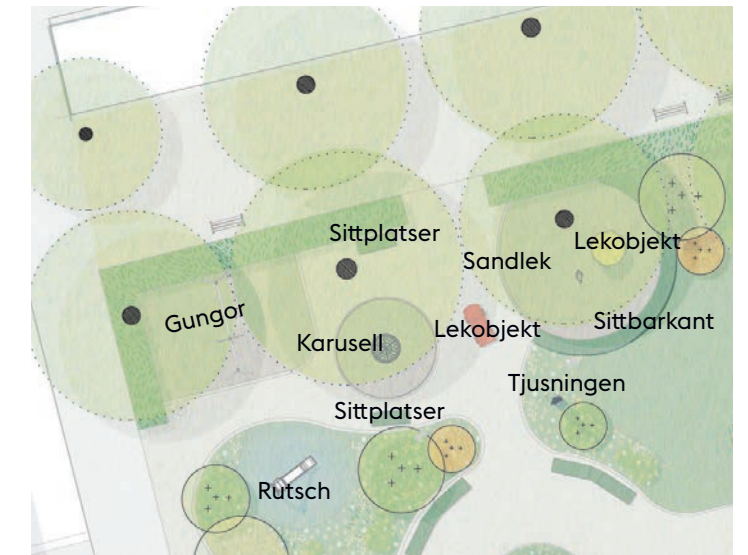

Kopplingar till leken och mot parken vid Rosendal mindre.

FÖRSLAG

Utrustning lekplatsen

Lekplatsen bäddas in i grönska, utrustad med fler sittplatser och har fortsatt fokus på de yngre barnen. Lekvärdet på lekplatsen bibehålls men utrustningen uppgraderas. Den nya utrustningen är enkel och klassisk i sitt formspråk och färgsättning. Två lekobjekten specialritas och hämtar inspiration från platsen.

GUNGOR

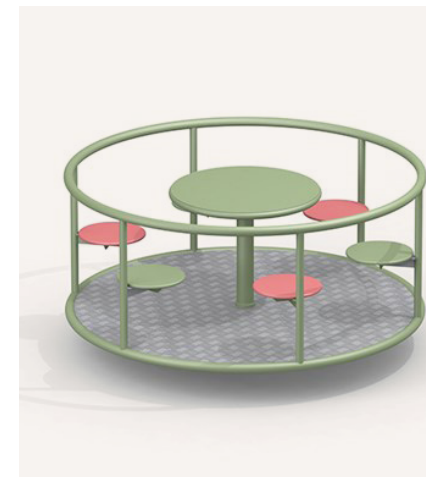
Referensbild gungställningen. Ställningen lackas i en ljus grön kulör och utrustas med småbarnsgunga och fågelbogunga. Uppdaterade säkerhetsmått leder till att antalet gungplaser reduceras något i förhållande till nuvarande situation.

RUTSCH

Referensbild rutschbana. Klassiskt och enkelt utförande. Ställs i en glänta bland blommor och buskar.

KARUSELL

Referensbild karusell.

LEKOBJEKT

Lekobjekten i metall hämtar inspiration från barnboken Örnis bilar som utspelar sig vid och kring Mariatorget. Från kiosken som placeras i sandlådan kan man sälja pinnkorv i löv och det finns en liten bil med 2-3 sittplatser.

FÖRSLAG

Växtmaterial

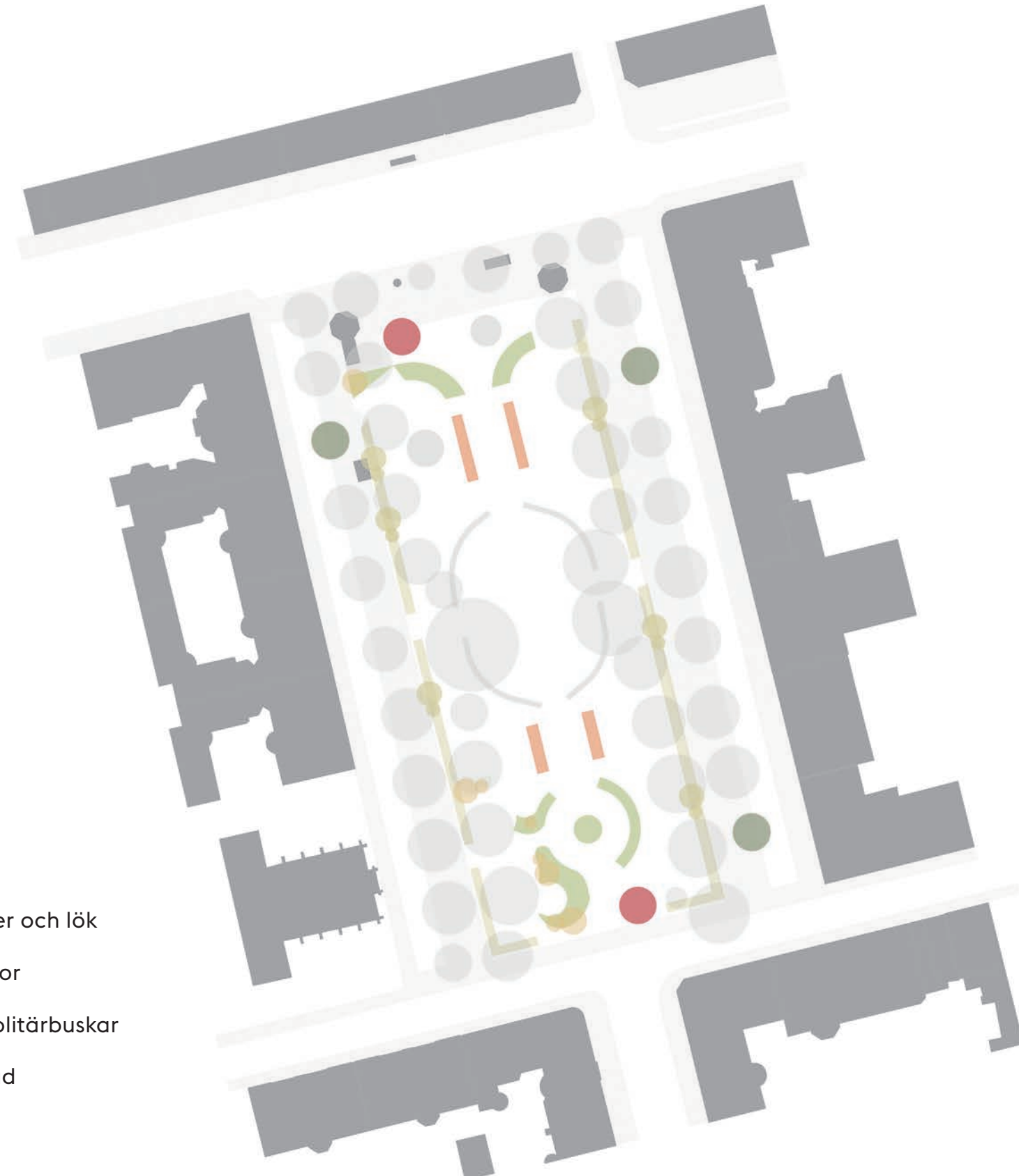
Trädbeståndet i parken har idag en viss variation men förnygras och koppleteras med ytterligare arter. Luckor i allérna fylls i med nya lindar där så är möjligt.

Häcken kring fontänrummet behålls i sin nuvarande form men sänkas något i höjd för att få bättre överblick över rummet.

De uppskattade sommarblomsplanteringarna behålls men får en ny form. Så även den friväxande häcken som omger hela parken. Parken får fortastt en grön inramning av frodig grönska. Ramens växtmaterial får gärna var vintergrönt och så pass lågt att det går att man har fri siktlinje från allérna in i parken.

Vid parkens båda entrérum anläggs perennplanteringar med inslag av blommande och bärande buskar. Variationen av buskarna ger grönska och färgring under en större del av säsongen.

I de nya plateringarna sätts lök så som snödroppe, krokus och vitblommande narcisser.

-
- Befintlig häck
 - Befintigt träd
 - Buskplantering
 - Buskar, perenner och lök
 - Sommarblommor
 - Buskträd och solitärbuskar
 - Blommande träd
 - Alléträd

FÖRSLAG

Växtmaterial

BLOMMANDE OCH BÄRANDE TRÄD

Bild: Pixabay

Bild: Pixabay

Bild: Pixabay

SOLITÄRBUSKAR MED ÅRSTIDSVARIATIONER

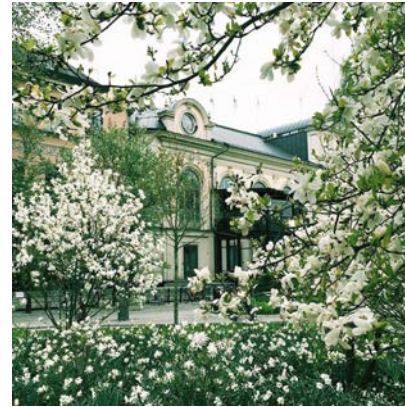

Bild: Pixabay

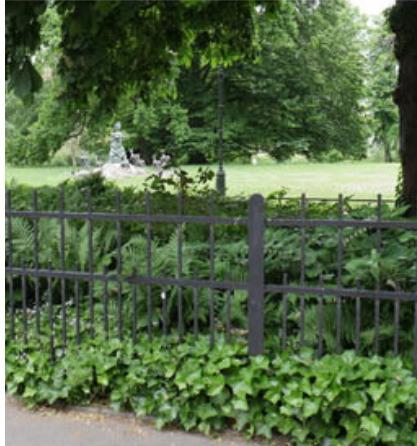

Bild: Pixabay

Bild: Pixabay

FRIVÄXANDE BUSKAR OCH MARKTÄCKARE

PERENNER FÖR SOL OCH SKUGGA

Bild: Pixabay

Bild: Pixabay

LÖKAR

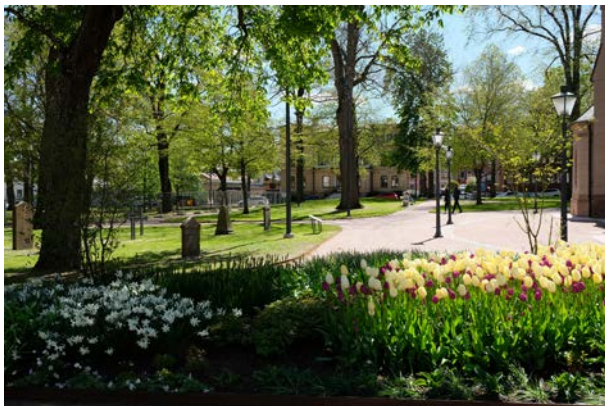

Bild: Pixabay

Bild: Pixabay

FÖRSLAG

Sittmöbler

Fler och mer varierade sittmöjligheter var något som efterfrågades i medborgardialogen. I omgestaltningen kan nya sittmöbler även bidra till att strukturera upp parken och etablera fler rum att vistas i.

BEFINTLIGT MÖBLEMANG

Referensbilder befintligt möblemang. Det befintliga möblemang på Mariatorget i form av Tessinsoffan blir kvar men flyttas ut till alléerna

NYTT FRISTÅENDE MÖBLEMANG

Tessins ersättare i parken blir den klassiska Stockholmssoffan som historiskt förekommit i parken. På gräsmattan kan solstolsversionen av soffan placeras ut för att erbjuda fler typer av sittmöjligheter i parken. Referensbilder Stockholmssoffan, produkten produceras av flera olika likvärdiga producenter.

NYTT PLATSANPASSAT MÖBLEMANG

En sammakopplad svängd version av Stockholmssoffan placeras i rummet vid fontänen och en svängd bänk avgränsar och markerar entrén vid platsbildningen mot Hornsgatan. Referensbilder från Fatbursparken (White) och Holger Blooms plats (AJ Landskap).

FRITT MÖBLEMANG

Bild: Pixabay

Kioskägarna uppdaterar sitt möblemang på uteserveringarna. Lösa möbler ger en flexibel och riktninglös känsla. Önskvärt vore att uteserveringarnas möblemang relaterar till parkens övriga utrustning och gestaltning.

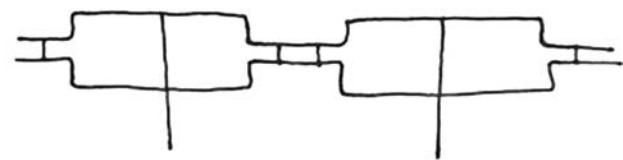
FÖRSLAG

Räcken och kanter

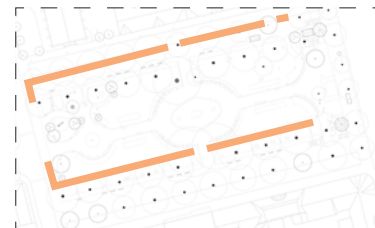
Det så kallade Karlavägsräcket behålls i befintligt läge och som yttre ram runt parken. Invändigt i parken finns ett mindre befintligt gräskantskydd. Parken kompletteras med inspringningsskydd och gräskantskydd vid lekplatsen.

Storgatstensfriser kantar gräsytor och planteringar. Häckar bildar rum i parken och klipps och ordas så att det finns visuell kontakt mellan rummen.

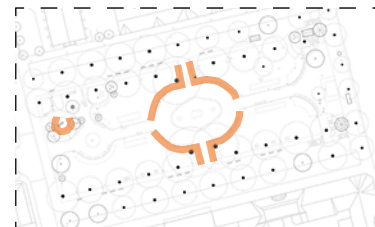
RÄCKEN

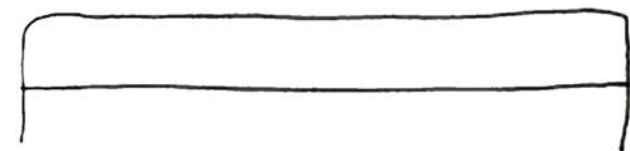
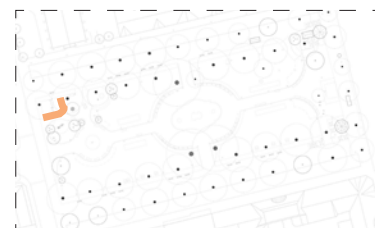
Karlavägsräcke

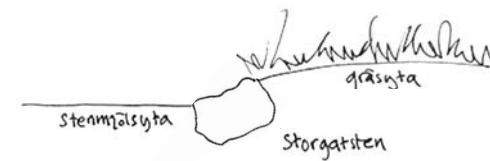
Gräskantskydd

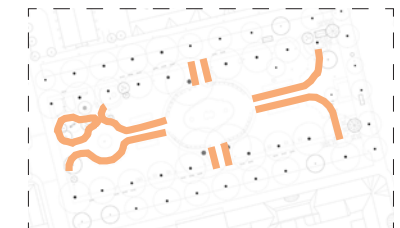
Inspringningsskydd lek

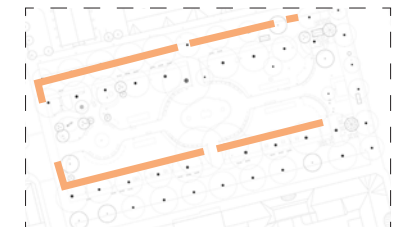
KANTER

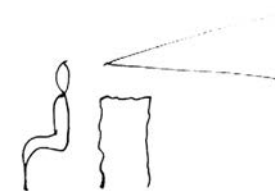
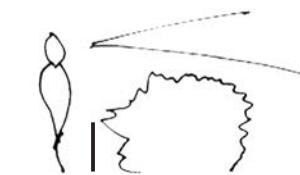
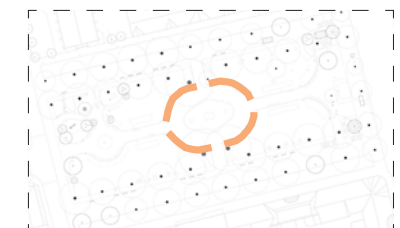
Storgatstensfris

Friväxande häck

Klippt häck

FÖRSLAG

Parkens färgskala

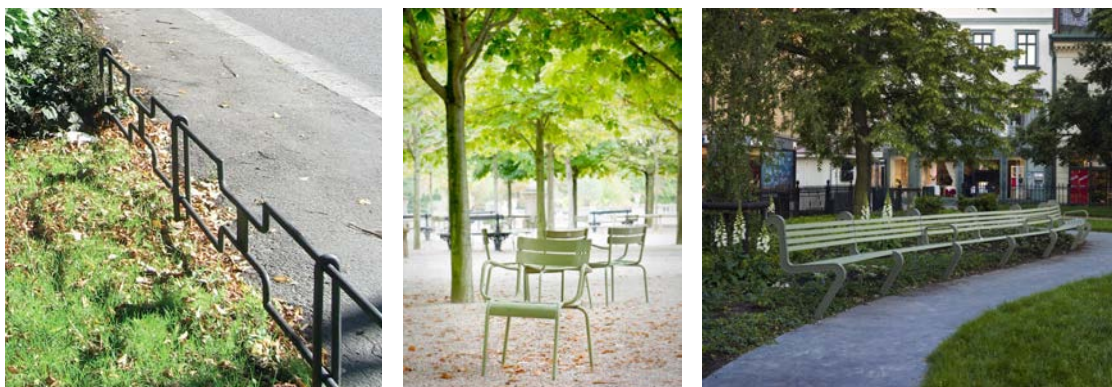
Parkens befintliga färgskala i svart och stockholmsgrön mjukas upp med en ljusare grågrön färg på parksoffor och lekutrustning. När den befintliga utrustningen i parken underhållsmålas skiftar de objekt som är målade i nyansen stockholmsgrönt RAL 6009 till den nya stockholmsgröna d.v.s. RAL 6008.

PARKENS FÄRGSKALA

Nya stockholmsgrön

Ljus och varm grågrön

Befinligt möblemang och räcken i svart och stockholmsgrönt RAL 6008. Det nya möblemanget går i mjuka gröna nyanser som accentuerar grönskans färg.

LEKPLATSENS FÄRGSKALA

Varm grågrön

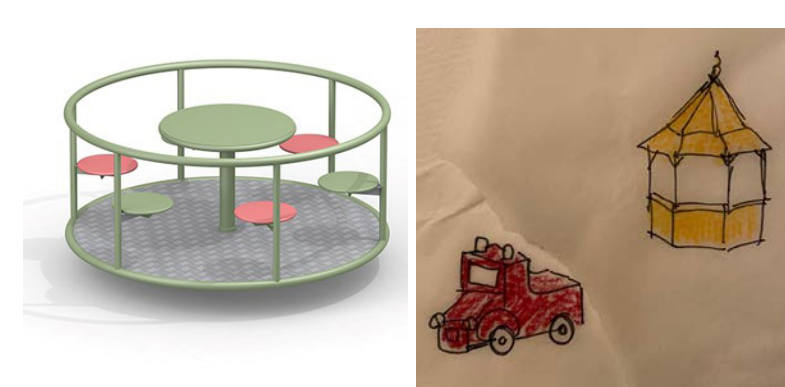
Ljus och varm grågrön

Blekröd

Lejongult

Fotograf: Werner Nystrand

Lekutrustning i olika nyanser av grönt och accentfärg i Lejongult (lekkiosken) och blekare röd (brandbilen).

FÖRSLAG

Belysning och dagvatten

BELYSNING

Befintlig belysning

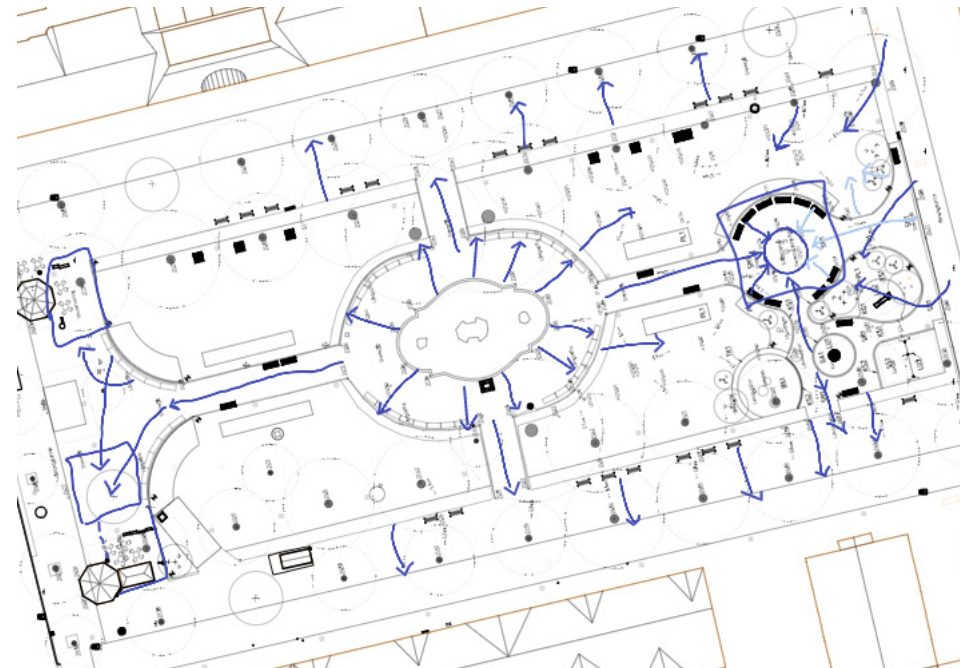
Förslag på ny belysning

Sedan 2010 finns belysning "Hinken" i parken. Ett nytt lager som skiljer sig från parkens historiska uttryck. Den ger ett fint ljus kvällstid men är ett dominant objekt i parken under dagtid. Dagens armatur behålls tills vidare men behöver rengöras och uppdateras med LED.

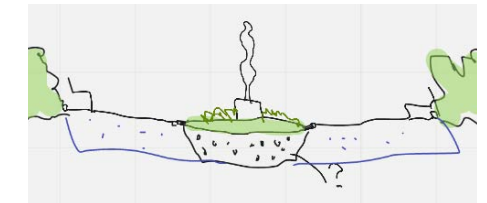
När belysningen i framtiden uppdateras föreslås en mer klassisk armatur som förhåller sig till den tidigare globbelysningen i parken. En möjlig armatur är Selux modell Aira Gold Pole-top luminaire med klar kupa.

HANTERING AV DAGVATTEN OCH SKYFALL

Plan för avrinning inom parken

<< Ytor lutas mot grönytor och omhändertas i planteringar. Storgatstensrännor synliggör vattnet och leder det på rätt väg. Under de nya planteringarna anläggs större växtbäddar vilka klarar att härberga vatten från karftigare regn.

Växtbäddar

Mariatorget ligger i ett område som förväntas påverkas negativt vid skyfall och parallellt med med programarbetet för upprustningen av parken genomförde SWECO en fördjupade förstudie där lösningar på skyfallsproblematiken utreddes.

Syftet med förstudien var att identifiera åtgärder som kan reducera konsekvenserna vid skyfall och som samtidigt passar gestaltningsmässigt till den planerade upprustningen av Mariatorget.

Åtgärdsförslagen som presenteras är möjliga anläggningar för att hantera skyfallsvatten som inte påverkar höjdsättningen inom parken eller den planerade upprustningen av parken.

De föreslagna skyfallsåtgärderna består av skelettjordar som anläggs i samband med växtbäddsrestaureringen vid trädallén samt ett kassetmagasin. För att kunna fördröja och avleda vattnet in i parken föreslås att korsningen vid Sankt Paulsgatan / Swedenborgsgatan höjs upp.

BILAGA

Skisser i digital modell, redovisar inte det slutgiltiga förslaget.

BILAGA

Skisser i digital modell, redovisar
inte det slutgiltiga förslaget.

BILAGA

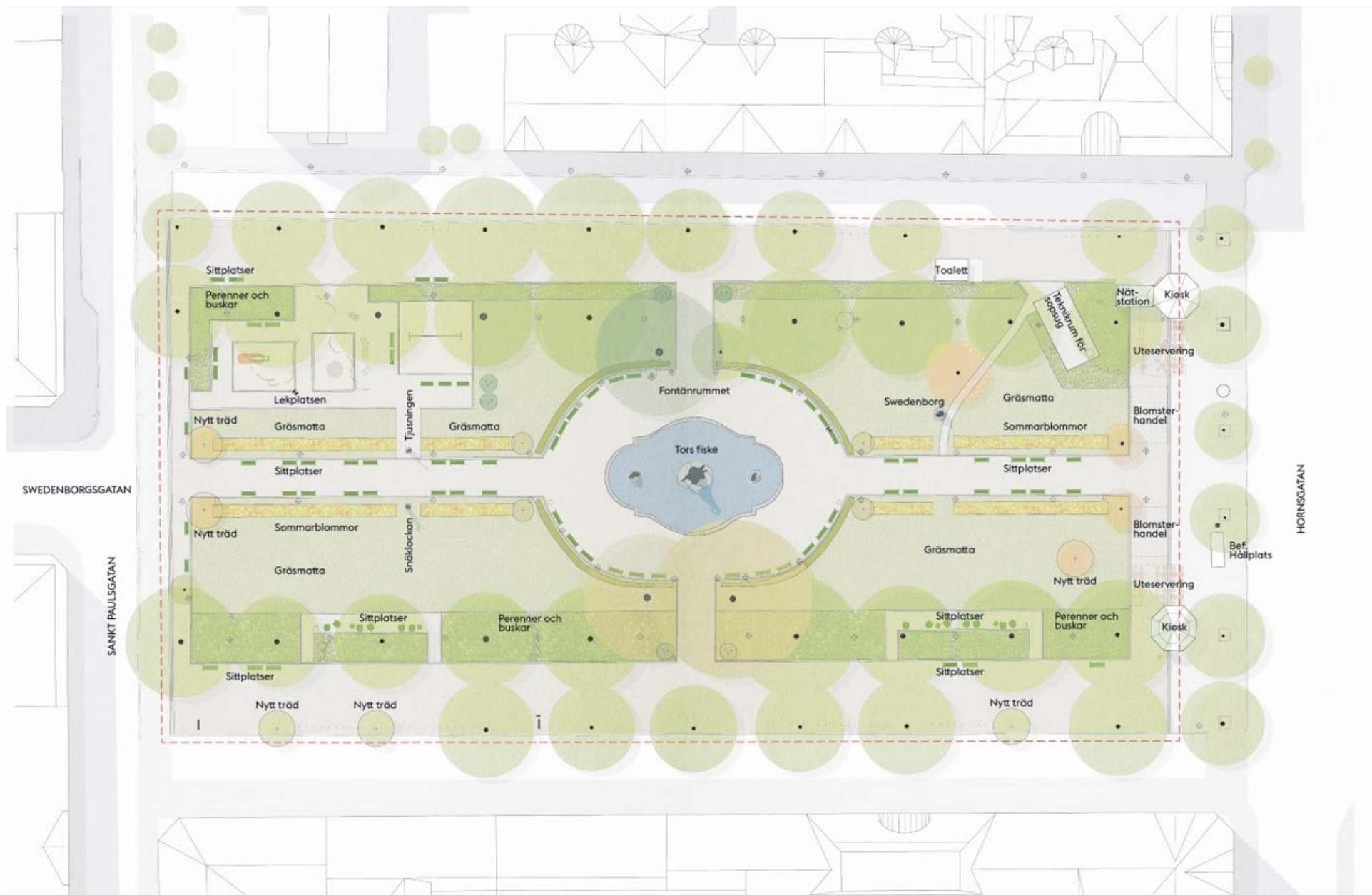
Skisser i digital modell, redovisar
inte det slutgiltiga förslaget.

BILAGA

Skisser i digital modell, redovisar inte det slutgiltiga förslaget.

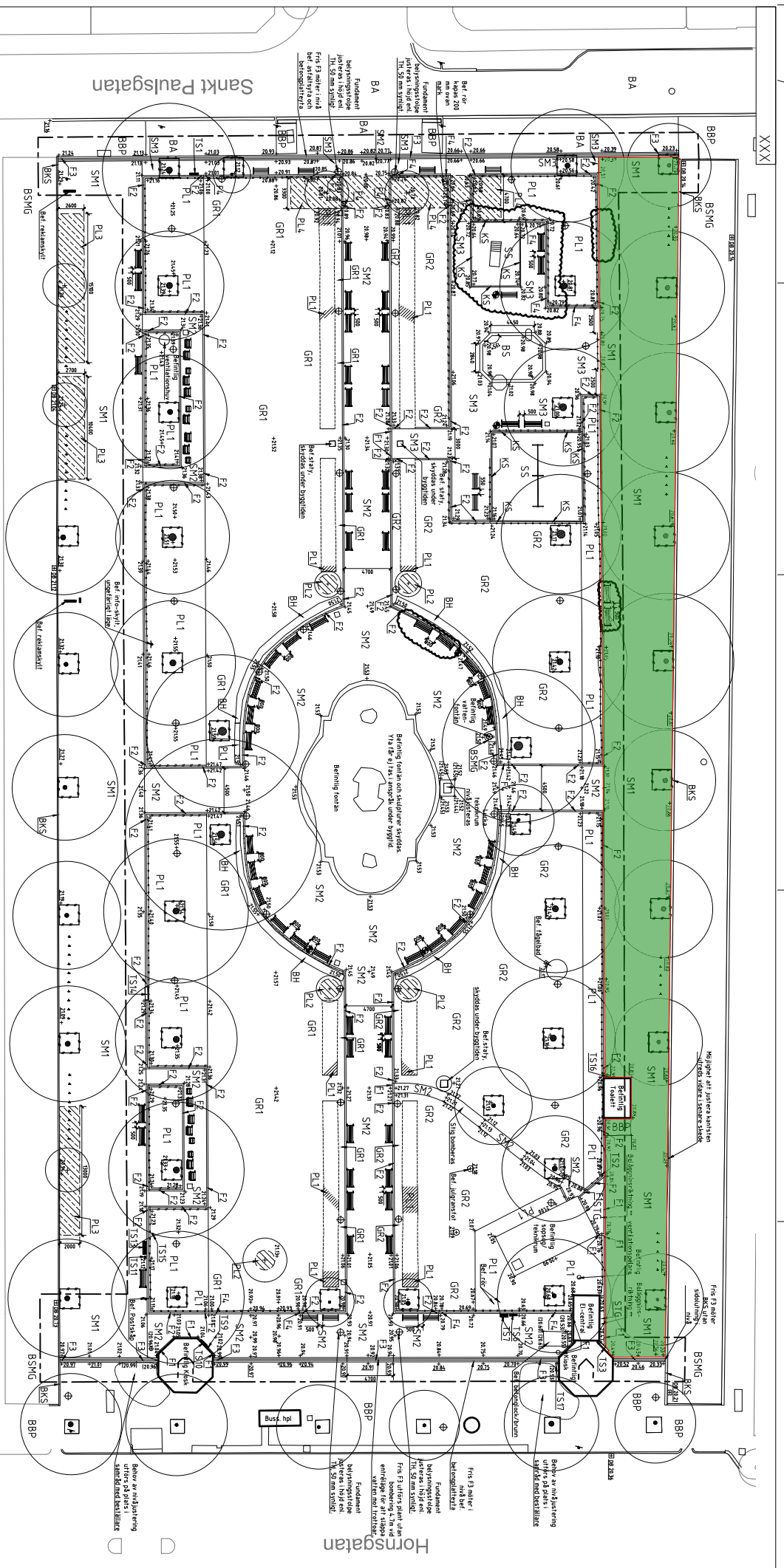

ILLUSTRATIONSPLAN

1:400

FÖRKLARINGAR

- [illegible]

- Sollamärke. Art enligt riktning L-32/1-001. Plantering och utrustning
Nytt träd. Art enligt riktning L-32/1-001. Plantering och utrustning
Beintligg träd. som skyddas under Byggnads Rövning strukt. inom
träd av den Se "Värdepapper" i Stockholms stad - en handbok 2017
kap. 2. Skydd av växt. stam och krona.

- Utrustning enl. L-32-1-001

-
 Betifittigt tekniskåp enl. PM L50
 Tekniskåp ny placering enl. PM L50

- [illegible]

RÄTTNINGAR LANDSKAP:
BEF. SITUATION - RIVNING
PLANTERINGAR - OCH UTROTUS
TÄNNINGSPÅN
PRINCIPFÖRSLAG MARKÖVERGIVNA
PRINCIPFÖRSLAG VEGETATIONSTOR
DETALJ PLANTERING
BILAGA | L-30
L-32
L-31
L-32
L-32
L-32 |
|---|--|

B	ENL_PMLA2	20230630	OH
A	ENL_PMLA1	20230428	OH
BET	REVAUSER	REVDATUM	SIG

	PROJEKT NAMN PARKUPPRUSTNING	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	
	PROJEKT NAMN MARIA TORGET	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	
	PROJEKT NAMN PARKUPPRUSTNING	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	
	PROJEKT NAMN PARKUPPRUSTNING	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	
	PROJEKT NAMN PARKUPPRUSTNING	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	
	PROJEKT NAMN PARKUPPRUSTNING	TÄVLINGS- STATUS
	PROJEKT FÄRRE TÄVLINGS- STATUS	

Mariatorget

2023-11-13/ Mikael Gustafsson

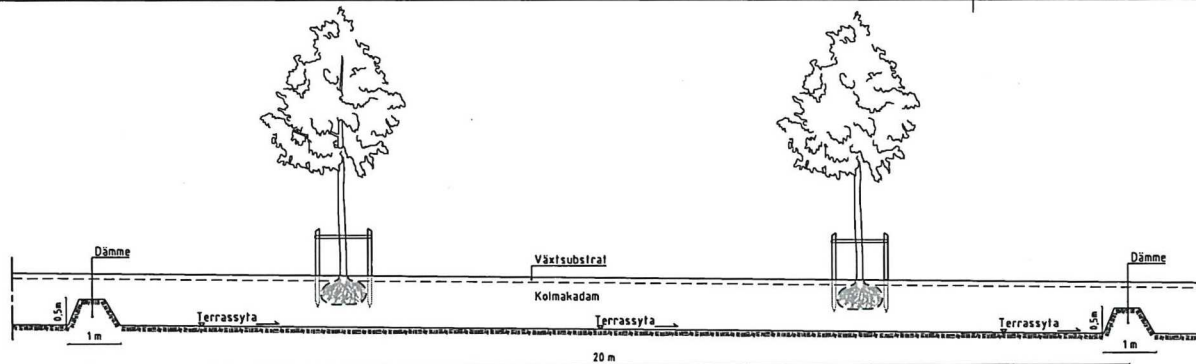
Förhandskalkyl bygghandling Mariatorget västra allén

Uppdragsnummer- och namn: 5454 sdf Södermalm

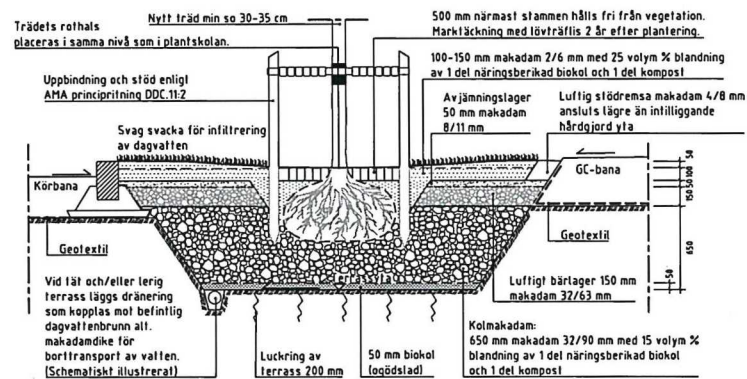
Upprättad av: Mikael Gustafsson

Datum: 2023-11-13

Beskrivning	mängd	enhet	å-pris	Summa	del av kalkyl	Osäkerhet	Total Summa
Mariatorget				1 544 589 kr		17,26%	1 811 238 kr
Västra allén				1 544 589 kr		17,26%	1 811 238 kr
Förarbeten, hjälparbeten				603 776 kr	39,1%	15%	694 342 kr
Hjälparbeten (Byggstängsel, skydd av träd m.m)	1	omg	603776	603 776 kr	39,1%	15%	694 342 kr
Rivning beläggningar	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Rivning storgatstensfriser och planteringräcken	0	m	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Röjning växtytor	0	omg	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Rivning utrustningar	0	omg	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Flytt utrustningar	0	st	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Terassering, markförstärkning, marksanering				- kr	0,0%	#DIVISION/0!	- kr
Grovterrassering	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Markföroreningar	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Marköverbyggnader				818 110 kr	53,0%	19%	975 788 kr
Gräsyta	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Häck med marktäckare	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Träd	0	st	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Träd, växtbäddsrenovering befintligt	9	st	42148	379 333 kr	24,6%	30%	493 133 kr
Stenmjöl	838	m ²	524	438 777 kr	28,4%	10%	482 654 kr
Stenmjöl, helt ny överbyggnad	0	m ²	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Markutrustning				- kr	0,0%	#DIVISION/0!	- kr
Karlavägsräcke	0	m	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Storgatstensfris 3rader	0	m	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Lekutrustningar, parkmöbler				122 703 kr	7,9%	15%	141 108 kr
U2c, Cykelställ	10	st	4624	46 240 kr	3,0%	15%	53 176 kr
U3, Parksoffa	2	st	38231	76 463 kr	5,0%	15%	87 932 kr
Ledningar				- kr	0,0%	#DIVISION/0!	- kr
VA, Skyfallshantering	0	omg	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Belysning	0	omg	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr
Flytt befintliga kabelskåp	0	omg	#DIVISION/0!	- kr	0,0%	0%	- kr

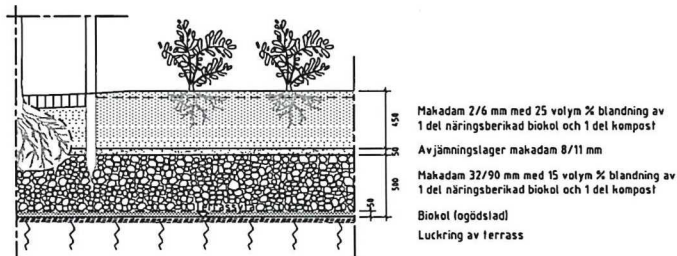
DÄMMEN I TERRASS
LÅNGDSEKTION
SKALA 1:50

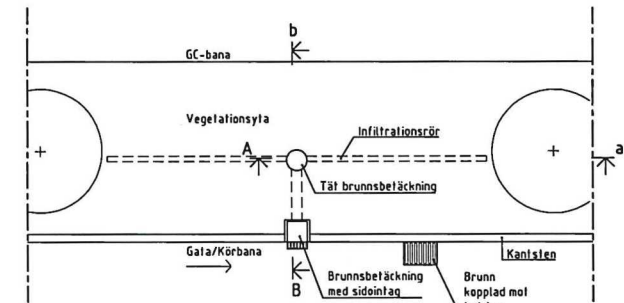
TRÄD I GRÄSYTA MED KOLMAKADAM
PRINCIPSEKTION
SKALA 1:20

ANMÄRKNING

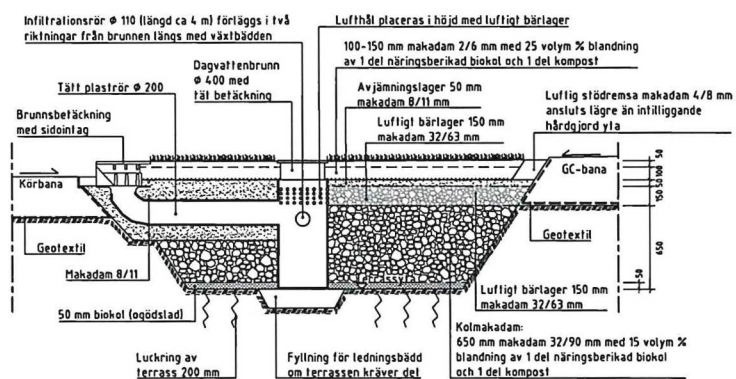
Ogödslad biokol läggs ut i botten av växtbädden. Kolmakadam läggs därefter ut i lager om 250-300 mm, vilket packas ned. Älgårder för terrassen anpassas efter dess beskaffenhet. Täta terrassytor kan kräva dränering och allt för genomsläppliga terrasser kan behöva tätas. Luckring utförs om större genomsläpplighet önskas hos en kompakterad terrassyta.

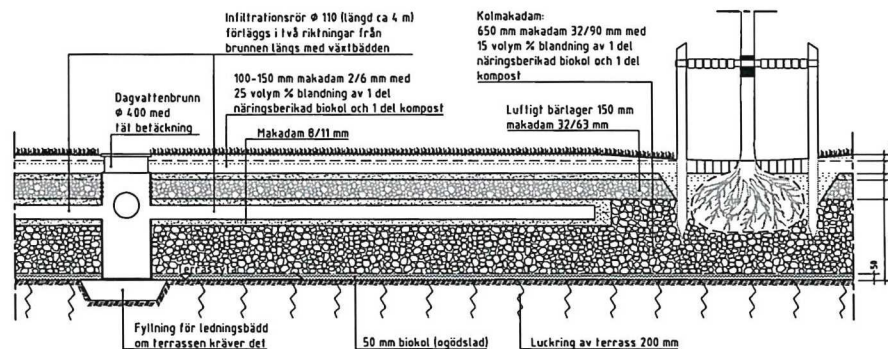
TRÄD I BUSK-/PERENNYTA MED KOLMAKADAM
PRINCIPSEKTION
SKALA 1:20

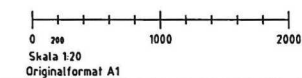
DAGVATTENFÖRDRÖJNING VEGETATIONSYTA
PLAN PRINCIP
SKALA 1:50

DAGVATTENFÖRDRÖJNING - GRÄSYTA MED KOLMAKADAM
PRINCIPSEKTION B-b
SKALA 1:20

DAGVATTENFÖRDRÖJNING - GRÄSYTA MED KOLMAKADAM
PRINCIPSEKTION A-a
SKALA 1:20

Skala:	2017-11-08
TH-TYPRITNING	Grill-Marie Alven
Stockholms stad	Trafikkontoret
TRÄD I VEGETATIONSYTA KOLMAKADAM	
SEKTION, PLAN	
Skala:	THV024
120, 150 (A1)	